

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,
ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félfévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

SZLEZÁK LÁSZLÓ

Bur villamos vasut-
órház megállóhely.

1900. évi párisi világ-
kiállításon kitüntetve.

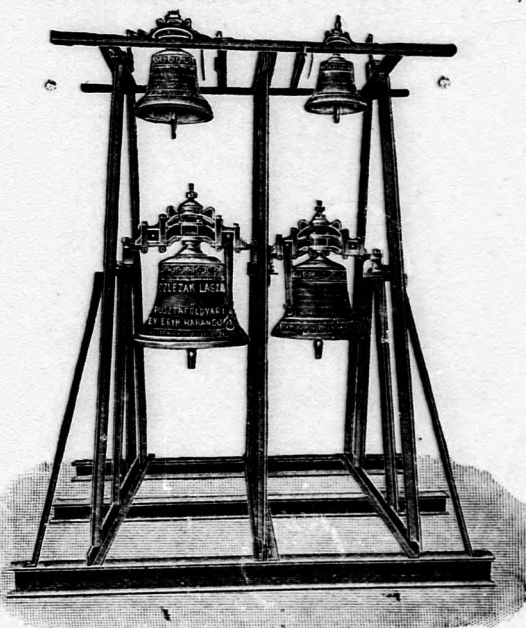
**Budapest, VI., Frangepán-u.
77. szám. (Saját házában)**

Ajánlja legjobban berendezett harangöntődjét a nemes egyházak részére. Harangokat bármily nagyságban ujonnan önt, régi, repedt, vagy nem összhangzó harangokat a legmagasabb árban átveszi és átönti a leg szebb zengzetben, a legfinomabb harangérből, tiszta csörgő hanggal. Minden harang hangja előre határozottatik meg. — Különösen ajánlja a legjobbnak bizonyult és a legkönnyebben kezelhető harangfelszereléseit, amelyek a torony falait nem rázzák, akár kovácsolt-, akár öntöttvas szerkezettel. A legújabban öntöttem a mattyi, a szentesi ref. öregtemplom harangjait; átszereltem és vasállványokra helyeztem a karai, sussai, szentendrei, tiszadada, zádorháza, orosháza, apáthegyaljai, szelistei stb. egyházak harangjait, jelenleg öntöm a törökszentmiklósi ref. egyház 4 harangját kb. 3400 kg., a klenóci ev. egyház nagyharangját 2400 kg., az olaszliszkai egyházét 600 kg. súlyban.

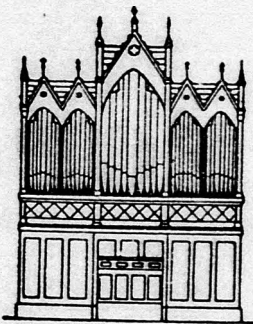
Költségvetéssel díjmentesen szolgál és kívánatra a helyszínére saját költségen utazik.

Számos egyházi elismerés! Telefonszám: 174—16.

harang-ércöntőde, harangfelszerelés
és haranglábgyár

Ezen harangok 1913-ban a pusztaföldvári evang. egyház részére készültek, méltóságos Balla Mihály miniszteri tanácsos úr rendelésére.

RIEGER OTTÓ

gőzüzemre berendezett és a kir. udvar orgonagyára. — Hazánk legnagyobb orgonájának, a király orgonájának (koronázási templom) alkotója.

BUDAPEST, X., Szigligeti-u. 29. * Császári és királyi udvari szállító.

A bécsi, párisi, pécsi stb. kiállításon kitüntetve. Kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta legnyomású csörgőszetiű (pneumatikus), tartós, nemes hangú orgonákat szállít.

40 év óta 2000-nél több orgonát szállított, közte a „KIRÁLY ORGONÁJÁT”, amely mű ezidő szerint hazánk legnagyobb orgonája. 80 változatú villanyerőre berendezve.

Orgona javításokat és hangolásokat a legmérsékeltőbb árban teljesít. Orgona jókarban tartását elvállalja. Katalógussal, tervezetekkel és rajzokkal kívánatra díjmentesen szolgál.

RIEGER orgonagyára 40 évi fennállás óta 2000 orgonát szállított.

Háborús egyházi irodalom.

Fülöp József: Karácsonyi és évfordulói beszédek és imádságok háborús időben. Ára 1 korona 60 fillér.
Fülöp József: Templomi beszédek elő- és utóimádságokkal a világháború nagypéntek és husvét ünnepeire. Ára 1 korona 50 fillér.
Haypál Benő: Az igazság áldozata nyereség. Ára 60 fill.
" " Az igaz Isten a mi erőnk és reménységünk. (Egyházi beszéd.) Ára 30 fillér.
Harsányi Pál: Hétköznapi templomi imádságok. (Tekintettel a háborúra és a teli évszakra.) Ára 50 fillér.
Harsányi Sándor: A háború átka és a béke áldása. Ára 60 fillér.
Harsányi Pál: Hétköznapi templomi imádságok. (Tekintettel a háborúra és a tavaszi évszakra.) Ára 50 fillér.
Kiss Géza: Új Magyarország és kereszténység. (Protestáns családok számára.) Ára 1 korona.
Kiss József: Egyházi beszédek az 1914. évi világháború idején. (Függetlenül néhány közönséges egyházi beszéd és imádság.) Ára 3 korona 40 fillér.
Lic. Lencz Géza: Beszédek és imák háborúi alkalmakra. II-ik kötet. Ára 5 korona.
Paulik János: Emlék a viharos időkből. (Egyházi beszéd a világháború idején.) Ára 40 fillér.
Próhle Károly: Az új élet igéje. (Egyházi beszéd.) Ára 16 fillér.
Próhle Károly: Háború és vallás. (Válaszul arra a kérdésre: Hogyan éljük át ezt a nagy időt?) Ára 20 fillér.
Raffay Sándor: Világháború és Isten igéje. Ára 1 kor. 50 fillér.
ifj. Szabó Aladár: A boldogság feltételei. (Nyolc elmélkedés.) Ára 1 korona.
Szabó S. Zsigmond: Virágvasárnapról husvétig. (Nagyheti elmélkedések és imák.) Ára 1 korona 50 fillér.
Uray Sándor: Bibliai elmélkedések vallásos estélyekre. Ára 2 korona.

Imádságos könyvecskek.

Buday János: Itthonmaradottak vigasztalója. (Tanítások, imák az itthonmaradottak: szülék, hitvesek s gyermekek részére.) Ára 20 fillér.
Csiky Lajos: Istenért, Hazáért, Királyért. (Imádságok hadbavonuló és már a haretéren küzdő katonák számára.) Ára 20 fillér.
Csiky Lajos: A szeretet Istenének nevében. (Elmélkedések és imádságok hadrakelt atyáinkfiáiért.) Ára 20 fill.
Csiky Lajos: Istenre bízom magamat. (Sebesült és beteg katonák elmélkedése és imádságai.) Ára 20 fillér.

Csiky Lajos: Sőhajok a szabadulás után. (Elmélkedések és imádságok hadifoglyok számára.) Ára 20 fillér.

Ezen 4 féle Csiky imádságos könyvecskekből vegyessen rendelve is 100 500 1000 darab rendelésnél darabját 15 14 12 fillérért szállítjuk.

Gyökössy József: Imádságok hadba szállt kedveseinkért. Ára 20 fillért.
Kirner A. Bertalan: Haza védelme. (Ének, imádság, predikáció.) Ára 40 fillér.
Lengyel Gyula: Imádkozzunk szeretteinkért. (Imák háborús időben.) Ára 20 fillér.
Lengyel Gyula: Imák a betegágyon. (Sebesült katonák részére.) Ára 20 fillér.
Muraközy Gyula: Élet és halál. (Vallásos elmélkedések.) Ára 80 fillér.
Murányi János: Szüntelen imádkozzatok! Ára 20 fillér.
Nagy Károly: Imádságok háborús időkre. (Magánhasználatra, az imádkozni szeretőknek.) Ára 20 fillér.
Nagy Vince: Ne félj, csak higgy. (Imák, versek katonák számára.) Ára 20 fillér.
Nyári Pál: Ne sírj! (Útmutató a vigasztalás örök forrásához.) Ára 20 fillér.
Petőfi: Legszebb harci költeményei. (A mostani világháborúban küzdő magyar katonák buzdítására és gyönyörűségére összeszedte: dr. Kardos Albert. Ára 20 fill.
Raffay Sándor: Az én imakönyvem. (Háborúságot szenvedők vigasztalására.) Ára 20 fillér.
Ruzsa József: Lelki vigasz. (Imák háborús időben.) Ára 24 fillér.
Soós István: Elmélkedések és imádságok. (Hadba vonult katonák számára.) Ára 30 fillér.
Stráner Vilmos: Lelki fegyver. (Hadba vonult ev. katonáink és itthon maradt hűveink használatára.) Ára kötve 40 fillér.
Stráner Vilmos: Geistliche Waffenrüstung. (Ein Kriegsgebetbüchlein zum Gebrauche für unsere evangelischen Soldaten im Feld und für Haus und Familie.) Ára kötve 40 fillér.
Uray Sándor: Az Isten a mi reménységünk! (Kis imakönyv haretéren levő keresztény katonák részére.) Ára 20 fillér.
Uray Sándor: Kiáltásom halld meg, Isten! (Kis imakönyv a háborús időkre, családi és magánhasználatra.) Ára 20 fillér.
Vásárhelyi Zsigmond: Imádságok. (Hadakozó katonáinkért az 1914-ik évben kitört világháború idején.) Ára 20 fillér.

Portóra az olcsóbb könyveknél 10 fillért, a nagyobbaknál 20 fillért kérünk.

Kaphatók:

Hegedüs és Sándor
protestáns irodalmi könyvkiadóhivatalában
Debrecenben.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
: köző felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
köző összes közlemények, kéziratok, előtize-
: tések és hirdetési díjak küldendők. ::

A magyar keresztyén társadalom.

A végzet kezében ostor a háború, amely végig suhint rajtunk, felráz tétlenségünkből, szemünket kinyitja oly félszedségek, hibák és hünök meglátására, amelyek mellett békében csukott szemekkel haladtunk el. Ezek a csukott szemek nem akartak felnyitni a keresztyén társadalom kebelében és az azon kívül uralkodó hibák világos megszemlélésére, amit pedig okvetetlen megkívánt volna az orvoslás égető szükségessége. Az utolsó évtizedekben a magyar keresztyén társadalom az erkölcsök ellenőrzése mezején nem fejtette ki azt az intenzivitást, amelyet hivatásának fenséges volta tőle követel. Az erélytelenségnek okát ugyan menti némileg a keresztyén társadalomnak szétdaraboltsága, a felekezetekre való megoszlása, de teljesen nem. Nem pedig azért, mivel a keresztyénség minden felekezetében egyaránt kellene élni azon tudatnak, hogy a hit és az erkölcs fegyverével a dudvákat, a gyomokat ki kell irtani, jelentkezzenek azok akár keresztyéneknél, akár nem keresztyéneknél. Ez a tudat, valljuk be saját bününket, kihalóban volt a keresztyén társadalomban. Kényelmesebb volt nekünk a hibákat elhallgatni, mint ostromozni. Elhallgattuk s ethikai szempontból nem akartunk foglalkozni hazánknak, de egyszersmind keresztyén társadalmunknak égető, a háború által oly erővel felszínre dobott kérdésével: a zsidó kérdéssel.

Tudom, a kérdés kényes; de azt tartom, hogy bármely ilyen jellegű kérdés csak addig kényes, míg ahoz hozzányúlunk. Ha van bennünk kellő tárgyilagosság, akkor ennek erejével ki tudjuk szedni a kérdésből azokat a fulánkokat, amelyek azt kényessé, a hozzányúlást csaknem lehetlenné teszik. Nézzünk tehát bátran szemébe ennek a kérdésnek.

Mindenekelőtt azt kell megállapítanunk, hogy

a zsidó kérdést a háború kitörése óta azon általánosan elterjedt nézet és tapasztalat dobta felszínre, miszerint a zsidóság ott, ahol csak teheti, kivonja magát a harctéri szolgálatoktól s örömebb teljesíti itthon a veszélyekkel nem járó, bátorságot nem igénylő irodai s más ilyenmű szolgálatot. Másfelől a zsidóság az Isten által neki adott üzleti szellemet a háborúban is érvényesíteni akarván, csaknem teljesen kezébe vette a hadsereg részére a szállításokat, amelyeknek egy része panamába fült s bünügyi vizsgálat fogantatását tette szükségessé. Más vádakkal a zsidók ellen én nem foglalkozom, mert úgy látom, hogy a kérdés felszínre vetése főként e két pontra vezethető vissza.

Hogy a háborúban, ezen létünkért való küzdelemben a keresztyénségen kívül eső elemek egy részénél ily dekadentiát látunk, valljuk be őszintén, első sorban a keresztyén társadalom bátortalanságának, eléggé nem rosszalható elnézésének tulajdonítható. Mi keresztyének a békében a lehető leghelytelenebbül, vagy az antiszemitizmus mérges fegyverével, vagy a hallgatás gyávaságával kezeltük a zsidó kérdést. Mind a kettő bün volt. Valakit gyűlölni azért, mert zsidó, szerintem nemcsak lelketlenség, hanem a keresztyén valláshoz nem illő eljárás. És itt ennél a pontnál ismerjük be, hogy az antiszemitizmus a zsidó faj kiváló tulajdonságainak az irigyléséből táplálkozik. A zsidó kitartó, eszes, szorgalmas, az üzleti szellem oly fokán áll, ahová talán mi magyarok soha sem jutunk. E mellett azt sem szabad elfelejtenünk, hogy a zsidóság sok kiváló férfit adott már hazánknak, s e mellett az áldozatkészségben mindig az első helyen áll. Nekünk azért magyar keresztyéneknek az a kötelességünk, hogy a zsidóság kiváló tulajdonságait helyes irányba tereljük s hazánk javára értékesítsük. Az antiszemitizmus azonban a leghelytelenebb irányban halad, amiért ezen irányzat ellen

a magyar protestantismus mindig küzdött és mindig küzdeni fog. Egyesek becstelenségeért és lelkiismeretlenségeért egy egész fajt tenni felelőssé nem lehet, de nem is szabad akkor, amidőn az egész kérdést oly felületesen és bátor-talanul kezeltük.

A kérdés másik helytelen kezelése az elnézés, a hallgatás. Ugyanis a zsidóság egy részének azon törekvése ellen, hogy a lelkiismeret elhallgattatásával, tiltott úton jusson vagy-onhoz, gazdagsághoz, gátat komolyabban nem ve-tett a keresztyén társadalom. Nem volt bátorsága, hogy a zsidóság részéről az üzleti téren oly gya-korta mutakozó túlkapások ellen tiltakozzon a tisztesség, az erkölcs nevében. Igaz, hogy a magyarországi sajtó legnagyobb részben zsidók kezében lévén, ott az ilyen tiltakozások vissz-hangra úgy sem találnának, de elvégre a keresz-tyén magyaroknak vannak egyházi lapjaik, s ott — természetesen elfogulatlanul — a kérdés er-kölesi oldalával mindig van alkalmuk foglalkozni. Lám a svájci keresztyén lapok nem félnek a zsidó ügyel foglalkozni, sőt a svájci protestán-soknál van Judenmission is.

Ha valaki talán keresztyén társadalmi szem-pontból foglalkozni akart volna e kérdéssel, rö-gtön antiszemita jelzővel diszítették az illetőt. Pedig e kérdéssel való komoly foglalkozás nem lehet egyjelentőségű az antiszemitizmussal. A kérdés-sel való foglalkozás elhanyagolása véghetetlen sokat ártott úgy a zsidóságnak, mint a keresztyén társadalomnak. Ha mi magyar keresztyének össze-fogtunk volna a lelkiismeret elnémítására irányuló

törekvések ellen, nem láttunk volna annyi erkölcs-telen ténykedést az üzleti téren s a zsidóság erkölcsi alapon álló elemeinek nem kellene ártat-lanul szenvedni fajrokonaik egy részének túlkap-ásai miatt. Mert én szentül meg vagyok győ-ződve, hogy zsidó polgártársaink közül nagyon sokan óhajtják a jelenlegi tarthatatlan helyzet szanalását, a zsidó kérdésnek valamelyes irány-ban való megoldását. Sajnálatos volna, ha az antiszemitismus a mostani háborúból kifolyólag feleledne s lángot vetne körülöttünk, amelyet el-oltani egyhamar nem lehetne.

De sokat ártott e kérdésben tanúsított bá-tortalanásával a magyar keresztyén társadalom önmagának is. Az üzleti szellem túltengéséért első sorban ő bünhődött; meg kellett érnie a krisztusi erkölcsök elromlását, elferdülését politi-kában, közéletben, irodalomban. Nem törekedett arra, hogy számarányához mérten érvényesüljön minden téren s így társadalmunk magyar jellegét elhomályosítani ne engedje. Ennek az irtóztató katasztrófának kellett elkövetkeznie, hogy a magyar ember igazán meg tudja becsülni a magyar em-bert. És ha a magyar keresztyén társadalom még most sem ébred fel álmából s nem jut hivatá-sának magaslatára, akkor halálos bünt követ el annyi dicső halált halt magyar hős emléke iránt.

Hogy miként oldhatná meg a zsidó kérdést a magyar keresztyén társadalom legjobban, arra hosszas, politikai, társadalmi, kereskedelmi viszonyainkra vonatkozó tanulmány volna szükséges. A keresztyén társadalom feladata az, hogy a ma-gyarság háttérbe szorítását a közélet semmiféle

TÁRCA.

Temetési ének.

Fiatal felett.

LXVI. Zsoltár dallamára.

*Kihült a szív . . . ajkad lezárult . . .
Halálos ágyra dőlt fejed . . .
Nagy útra készülsz, más hazába . . .
Mosi búcsúzunk . . . Isten veled!
Szép arcodról eltűnt a rózsza . . .
Elszállt a tűz, mely élteit . . .
Elmégy te is . . . angyalok jöttek,
Hogy véled égbe térjenek.*

*Elszállt e házból, véled elment
Remény, boldogság és öröm . . .*

*Óh mennyi szív zokog utánad!
Óh mennyi szemből hull a könny! . . .
Vigasztalásért merre menjünk,
Mely e nagy bút enyhítené?! . . .
Hozzád . . . csak hozzád, Istenünkhöz . . .
Síró szóval színed elé.*

*Még egy könny, még egy búcsú jajszó . . .
És elmégy, — vár a sír reád, —
A föld alatt aludni mélyen
Sírálmodat, nagy éjszakád.
Elkísérünk könnyes szemekkel,
De bizó hittel útadon,
Hogy Istennél találkozunk majd
Örömben ama nagy napon.*

Kántor Mihály.

terén ne engedje s a maga kebelében is ostromozzon minden kinövést, minden túlkapást. A zsidóknak tehetségükhöz mérten engedjen érvényesülést, de csak ethikai alapon; az erkölcstelen üzleti szellemet irtsa ki belőlök a magyarság, mint a zsidóság érdekében. Érttesse meg velök, hogy ez a haza az ő hazájok is s ha mi valamikor elbuknánk, az ő helyzetök is rettenetes lesz. A magyar hazáért nemcsak a magyarnak, de az itt lakó zsidóknak is érdemes véreket ontani. Ha ezt az elvet nemcsak a zsidóság azon része érti meg, amelynek köréből számosan együtt harcolnak s áldozzák életüket a mi fiainkkal, hanem az összesség is, bizony akkor jobban összeforrnánk örömben és bajban egyaránt.

Nem régen egy porosz katonatiszt beszélt velem a zsidók hatalmáról Magyarországon s kérdezte tőlem, hogy miért nem kezeljük e kérdést nyíltan s miért nem oldjuk meg közmegelegedésre; hiszen a magyarságnak ebben a kérdésben össze kellene fogni a zsidóság erkölcsi alapon álló elemeivel. Kérdésére bizony azt feleltem, hogy nincs bátorságunk e kérdésben nyíltan szólani. „Sajátságos“ — mondá a porosz tiszt — „a magyar bátor a harcban s úgy látszik nem az idehaza. De különben így egészen jól kiegészítik egymást a magyarok és a zsidók; az egyik bátor a harcban, a másik bátor idehaza“. Azóta ezen tréfás mondáson sokat gondolkoztam. Bizony úgy kellene lenni, hogy mindkettő legyen bátor a harcban s legyen bátor idehaza. A magyar mondja meg a zsidóknak a hibáit s viszont zsidó polgártársaink is mondják meg nekünk hibáinkat. Így jobban meg fogjuk egymást érteni és sokat fogunk egymástól tanulni. A haza üdve nyíltságot, bátorságot követel tőlünk ebben a kérdésben.

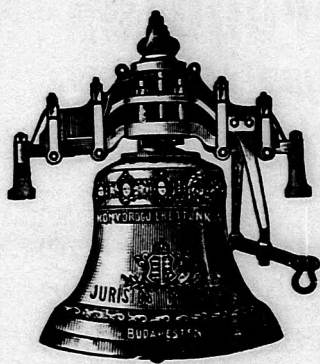
Dr. Veress István.

Családi pótlék.

(Főtiszteletű és méltóságos dr. Baltazár Dezső püspök úrnak, a ref. papság leghűbb szószólójának ajánlva.)

Régi, jogos kívánsága a ref. papságnak s csak megelőzőt Garbolczi a kérdés szőnyegre hozásában, de fölöslegessé — sajnos — nem tette a további hozzászólásokat. Egyfelől, mert a téma, épen most, nagyon alkalmi és kapós, másfelől pedig, mert kissé eltevesztette a hangot. Ezt a hibát akarom most reperálni. Hogy egyházi költségvetése oly jól sikerült Garbolczinak, ahhoz, tekintettel ama körülményre, hogy jórészt a normál költségvetés lemásolásáról van szó, csak a legnagyobb elismerés hangján gratulálhatunk. Családi költségvetésével, sajnos, nem volt ily szerencsés, amin nem is csodálkozunk, ha meggondoljuk, hogy itt normál költségvetés hiányával kellett küzdeni. Ajánlom, készíttessen egyet felesége önagságával. Az bizonyára realisabb, sőt szolidabb lesz. A kongrua előlegre vonatkozólag csak annyit, hogy azt egy pillanatra sem kívántam megoldásnak tekinteni. Kongruának akkor is kevés, ha egészben kapjuk s ha ma nem elég az egész, hanem pótolni kell a jövő félével, hogy lenne akkor a következő alkalommal elég a megcsontított összeg? Hogy legalább is úgy boldogulhassunk, mint előbb, most már a megcsontított részt kellene ugyanennek kétszeresével a legközelebbi esedékségből előlegezni. Így hamar azon vennők észre magunkat, hogy a nyugdíjnal tartunk, ha ugyan közben, másokon kívül Rózsa Sándor nt. uram is bele nem szólana a dologba, aki, hogy mi a kongruás papoknak, azt csak akkor tudnók meg, ha nem ő volna a pénztáros. Én tudom s azért iránta érzett becsülésből ajánlom, ne tegyük próbára minden hízelgő jelzöt megszégyenítő türeimét.

Csak első segélynyújtásnak kívánom tekinteni az előleget a végső szükségben. Végső szükség alatt pedig azt értem, hogy immár nemcsak Marcsa húgom és Hódosi Péter barátomnak a mai komoly időkben semmiképp nem provokálendő viziteire nem tudunk beállítani 91 koronát, nemcsak a kúratorunkat nem tudjuk megkínálni zajtai szüzdohánnyal (a tiszteletesné asszony különben sem szereti a füstöt s hogy a kúratornak nincs mitől — pardon — pöknie, az még nem lesz kihatással hadseregünk döntő küzdelmére) és namcsak az X lábú székre nincs módunk ütögetni (a nt. szerkesztő úr már rég megszokott róla, a leszokásban is kövesse példáját Garbolczi,

Elsőrendű haranggyár, szerel a kitűnő Pozdech-féle rendszer szerint, mely annak idején ő felsége a király által 2 aranykeresztellett lett kitüntetve

Mesekönnyű indítás, nem rezegteti az állványt, még kevésbé a tornyot. Csupán előnye van, hátránya nincsen. — Mérsékelt árak, szolid és szép kiállítás. — Kedvező fizetési feltételek. Alapítva 1868-ban. Felülmul minden eddigi szerelést. Telefon 77—51.

Jurisics Márton harangöntő- és harangfelszerelő-gyár
Budapest, Rózsa-utca 51—53.

Elvállal minden e szakmába vágó munkát, u. m.: elsőrendű harangok szállítását, régi harangok átöntését, régi harangok átszerelését Pozdech-féle forgatható öntöttvas-koronára, esetleg forgatható kovácsoltvas-koronára, kikopott csapok kicserélését stb. Készít fekvő és álló harangvas-állványokat jutányos áron. Költségvetéssel téssel szívesen szolgál. Jutányos árak, pontos és tisztességes kiszolgálás. **** Kívánatra saját költségén utazik a helyszínére.

nemcsak a rászokásban) —, hanem drága kis fiaink és leányaink nélkülözhetetlenül szükséges húsvégi cipőcskéire sem tudjuk a szükséges pénzt előteremteni. Ezt értem én végső szükség alatt, meg azt, hogy a szegény ref. papnak négy aprós gyermeke elől oda kell adni egyetlen teheneckéjét, hogy biztosítsa a kenyérüket s ha eddig nem volt mit aprítani a tejbe, most nincs mibe aprítani a kenyeret, hogy a szegény családapa könnyekkel veszi ajkára Petőfi „Apostol”-ának szavait: „Óh ég, Isten! mi végre alkotál? . . . És mért adál családot, ha már azt nem táplálhatom saját véremmel, mint a pelikán?” Azonban pap ő s ha a költő nem mondaná is, tudja, hogy kérdőre vonnunk Istent nem szabad.

Pedig lehet, hogy az a szegény kollegája is meginna olykor-olykor egy kis bort, csak annyit, amennyit egy jó Timótheusnak Pál intése alapján inni szabad.

Mert ilyen papok is vannak, kedves Garbóczy kollegám! Szomszédságában is él egy, közelebb az Ön falujához, mint a kódosok, csak délnyugati irányban. Nem vagyok — sajnos — esperes, de ha az Ön családi költségvetését megvöröstintáznám, a fölösleges tételek összegét az a kollegája olvasás nélkül elfogadná egy évi családi pótlék fejében.

És épen az a körülmény, hogy ilyen ref. papok is vannak, bátorít föl engem jogot venni, hogy ügyükbe én is beleszóljak. Érvelésem lehetőleg rövid lesz és komoly.

A ref. papságnak a sürgős segítséget a kormánytól joga van kérni s még több joga ennnek kieszközölésért egyházi főhatóságaitól követhet.

Első sorban a kormányról lévén szó, a kérdés alapja lehet a nemzeti élet fejlesztése terén kivívott érdemekre hivatkozás. Önbecsületünk megnyilvánulása nem veszít méltóságából, ha ideális munkánk értékét némi reális vonatkozásba hozzuk az étellel. S hogy munkánknak reális értéke is van, azt emelt fővel valljuk. Azonban az érdem jutalmát nem illik kérni, mert a kérdés az előreszámítás mozzanatát hozza be a mérlegelés körébe és nagymértékben alkalmas csökkenteni a lelkeszi munka önzetlenségében vetett hitet. Mi különben sem jutalmat kérünk. Amit tettünk, hivatásunk tudatában tettük s ha százzorta sanyarúságosabb lenne helyzetünk, akkor is és ezután is megtesszük, ami reánk a hazafias munka terén vár. Itt nincs és nem lehet elkedvetlenedésről szó sem, még kevésbé jutalomvárásról. A kormány biztos lehet felőlünk, ha soha egy fillért nem ad is. Hazafias kötelességünket utolsó erőnkig teljesíteni fogjuk, még pedig az érdem gondolatának kizárásával, hiszen

tudjuk, hogy ezen a téren ha mindazokat megeselekeszszük is, amiket lelkiismeretünk parancsol, akkor is haszontalan szolgák leszünk, mert amit kötelesek vagyunk cselekedni, csak azt cselekeszszük. A kötelességteljesítés hazafias téren sem érdem.

Nem hazafias érdemeinkért kérjük tehát a kormány támogatását, hanem egyszerűen azért, mert államfenntartó elem vagyunk. Családi pótlékot kérünk, mert családunk van. Mit gondol a kormány: nemzetgazdasági szempontból kik vannak nagyobb hasznára? Azok-e, akik bő és könnyelmű költségeikkel a közzgazdaság élénkítésében kétségtelenül nagyobb szerepet visznek nálunk, de egyfelől nem érdemelt, mert meg nem szolgált, másfelől nem is általuk szerzett javakat költenek, amivel különben minden közzgazdasági tevékenységük ki is merül? Ezek az improductív elemek hasznosabbak-e, vagy pedig azok, akik a szellemi erőfeszítés mellett a fizikai erő-kifejtés: a gazdasági élet terén is maguk járnak elől jó példával s ezen kívül és ezen felül a nemzet faji életerejének gyarapodásához olyan mértékben járulnak, aminőről más társadalmi osztályoknál csak a legkivételesebb esetben beszélhetünk. És ez nem pikantéria, hanem komoly és jelentős tény, mely míg egyfelől megnyugtatóan szolgálhat minden, faji létünkért komolyan aggódó magyar emberre nézve, addig a legteljesebb tisztelettel vindikálja a ref. papság számára az egész magyar társadalom részéről s a legodaadóbb figyelmet a minden időbeli magyar kormányától. Mit gondolnak a szociálpolitikusok: a ref. papsághoz még nem jutott volna el a túlbőség elleni védekezés módjainak ismerete? Óh a ref. papság is tud és szeret haladni a korrallal, de épen az bizonyít rendkívüli erkölcsi ereje mellett, hogy bár mostohán bánik vele a sors, nem riad vissza a családfenntartás gondjaitól. És ez a fajfenntartó eleme a magyarságnak az, melynek a legválságosabb időben legjobban kell érezni a kormány szűkmarkúságát. Valamikor Széchenyi még az apagyilkosnak is kegyelmet kért, ma az apáknak gyermekeikkel együtt a nélkülözések sorvasztó börtönében kell sinlődniök. A kormány szégyene, hogy ez még mindig így van, mert arra mutat, hogy nem tudja kellően becsülni a nemzeti értékeket és nem akarja jutalmazni a munkát a maga érdeme szerint. (Jutalom alatt a pusztá megélhetés lehetőségének nyújtását értem.)

De végre itt az ideje, hogy felénk forduljon! Gyarló kifogás csak, hogy az állam pénzügyi teljesítő képességét tökéletes mértékben igénybe veszi a háború, sőt

Harmonium, Hegedűk, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasser J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zenekadémiák, iskolák és a hadsereg szállítója, a RÁKÓCZITÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM.
GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.

AAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Régi hangszerek vétele és becserélése. oooo

ÁRJEJYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

főül is múlja, amennyiben maga is kölesönre szorul. A háború existenciánkért folyik határainkon fegyverrel, azon belül pedig létért való küzdelem minden lehető eszközzel s nem lehet közömbös az államra nézve, hogy míg mindent kockára tesz nemzeti létünkért, addig annak egyes szerveit sorvadni hagyja. Az éhez, aki testrészeit egyenként falja fel, hogy meneküljön az éhenhalástól! Ha kibírja az állam milliók vesztését a posztózsorások üzelmein, kibírja bizonyára a ref. papság családjainak adott egy pár ezer korona áldozatot is. Ez áldozathozatalnak a kormány részéről immár csakugyan eljött az ideje. A szükség végkép elviselhetetlen. A kormány csak úgy tudja, mint mi, hogy a kongruás ref. papság jóvedelmének jelentős hányadát földjövödelmek teszik. Ezek azonban a boldogabb időkben sem biztosították a papok tisztességes megélhetését, amit maga a kormány elismert, ezért adván épen a kongruát. Hogy micsoda átalakulásokon ment át azóta a gazdasági élet, azt mindnyájan érezzük, a kormány is jól tudja. Három inséges gazdasági esztendő tetejébe jött az elképzelhető legnagyobb csapás a világháború. A ref. papok az időjárás mostohasága miatt elestek jóvedelmük egy jelentős részétől, a háború pedig meghozta a mérhetetlen drágaságot. Normális viszonyok között a kongruás papság jóvedelme a létminimumot jelentette, ma a megapadt jóvedelemből értékben legalább megháromszorozódott szükséglet kell ellátnunk, helyesebben: kellene, ha tudnók. Nagyon figyelemre méltó körülmény az is, hogy próventbeli járandóságunkból, mást most nem említve, a búzát 18 koronában vették el tőlünk a díjlevél reformátorai. Ma pedig aki 60 koronáért hozzájuthat, az boldognak érezheti magát ebben a maximális frázissal itatott világban. (Mert csak frázis a maximális ár, amiért a ref. papságot aligha terheli felelősség.) Minden szervezet többé-kevésbé úgy van a természettől berendezve, hogy a megtámadtatásokra a veszedelem lehető kikiszöbölése érdekében önként reagál. A kongruás papságot az új díjlevél a próvent megváltásával megfosztotta ettől a természetes reagáló képességétől. Ha most is próventet kapnánk, a búza drágulásával — némi pótlásként — emelkednék jóvedelmünk is, míg így minél drágább lesz a búza, annál távolabb esünk a tisztességes megélhetés lehetőségétől. A baj tehát e réven is súlyosbodik.

A ref. papság helyzete immár tűrhetetlen! S ebben a tekintetben, igazságom teljes tudatában, a legenergikusabban tiltakozom az ellen, hogy ily irányban normálul a Garbolezi úr családi költségvetése szolgáljon. Ő csak hadd maradjon a nemzeti dicsőség megénekülésénél. Mindnyájunk lelkéből szól ő, szóljon és énekeljen mindnyájunk nevében is, annyiival is inkább, mert mi, bár érezzük, amit ő mond, kifejezni nem tudjuk úgy, részben költői véna hiányában, részben egyéb gondjaink lenyűgöző hatása miatt. Az ő lelke még szabadon szárnyal. Szárnyaljon, de szárnyalhat is! Akinek jóvedelme elég nagy ahhoz, hogy egy olyan szegény zsidónak, aminőnek én Lébit (csak hírből) ismerem, létalapul szolgál (l. Debr. Prot. Lap 1915. évi 5. sz. 2-ik kikezdést!), annak legfeljebb csak a más feje fájhat. Hát ne fájjon! Mondjuk neki a költővel: Fiam, te csak énekelj!

Egy jelentős mozzanatra mégis utalni kívánok költségvetéséből. Ő mondja, sőt mintha dicsekednék vele, hogy szőlőjét hívta-hivogatta az adó, a kamat. Ez a pár szó mindennél frappánsabban jellemzi a ref. papság általános helyzetét. Ime oly sivár az, hogy a vagyonát

kívánja a hivatás áldozatául! Kell-e kérdeznünk már, hogy hát akinek vagyona sosem volt, annak minő lehet a sorsa akkorára, mikorára szerencsésebb pályatársának sikerült azon túladni?! Pedig ilyen pap több van mint amolyan.

És most a mi részünkről minden tisztelettel körülvett egyházi főhatóságainkhoz, vagy vezető fejeinkhez fordulok, akiknek illusztris csoportjából szabad legyen kirekeszteni azt az egyet, aki egymaga többet tett már eddig is érdekünkben, mint a többiek együttvéve. Könnyű elkerülnöm a hízogás vádját, mert hiszen mindenki tudja, hogy igazat mondok. Ha pedig igazmondás nem emberszólás, akkor nem is hízogás.

Háború lévén, per analogiam belli szólok. Egyházi fejeinket nem gondolom minden erély híjjával levőknek. Bőséges tapasztalataim vannak ily irányban, kivált ami az olykor méltatlankodni is tudó közpapocskák leintését illeti. Erről azonban ne essék szó. De ettől eltekintve is annyi bizonyos, hogy a buzdítás, mellyel mindenféle testi-lelki veszedelmek elleni örökös harcra tüzelnek, erély dolgában semmi kívánni valót nem hagy maga után. Ők a mi tisztjeink s mi szívesen engedelmeskedünk nekik, de oly igen szeretnők, ha néha, a lelkek fölmelegedésének legalább egy-egy önfelelt pillanatában ne csak tisztjeink, hanem bajtársaink is lennének. Menyire jól esik, ha arról hallunk, hogy hadvezérek oda-feküsznek katonáik mellé a lövészárkba, hogy akár-hányszor velük éheznek, vagy a magukét osztják meg velük. Együtt éhezni és együtt élvezni! Mily szép jelige! Ha csak egyszer is magukéva tennék e jeligét fővezéreink, talán sikerülne kivívni, amiért most a viszonyok ellenállhatatlan kényszere alatt harcra keltünk. Ne vegyék rossz néven, ha kissé hangosan türelmetlenkedünk. De gondolják meg, hogy ők nem pusztán „divina favente“ előljáróink, hanem a mi bizodalunk alapján kerültek helyükre és pedig első sorban nem azért, mert szántuk őket, hogy továbbra is a közpapság keserű kenyeren tengődjenek, hanem mert magunknál különbeknek tartottuk őket: mindenesetre alkalmasoknak arra, hogy egyebek között érdekeinkért is, melyeknek valósulása nagy területen fedi a látható egyház érdekeit, sikerrel sikra szálljanak.

A református papság nem szégyenli a szegénységet, de a nyomorúsággal járó megaláztatás égeti arcát s a szégyen pirja vezetőire vet komor árnyékot.

V6.

A beregi református egymázmegeye közgyűlése.

Nagytiszteletű Egyházmegyei Közgyűlés!

Protestáns ember ajkáról többször hangzott el már, hogy megnehezedett az idők járása felettünk. Mint protestánsoknak sokszor volt okunk így felsóhajtani, azonban mint kultur-embereknek, mint magyar embereknek soha nem volt nagyobb okunk, mint éppen napjainkban.

A középkor borzalmai megismétlődnek, a civilizáció zászlóvivőinek vélt nemzetek sárba tiporták a szent jelvényt, az adott szó szentségét, a nemzetközi egyezmények kötelező erejét pedig csak annyiban ösmerik, amennyiben céljaikat szolgálják.

Ellenség tört reánk mindenfelől, akik az eszközökben nem válogatósak; mivel fegyverök katonáink vitézségén megtörik, most már kiéheztetésünkre törekednek. Hogy a gonoszság ne diadalmaskodjék, rajtunk erőt ne vegyen, legyünk mindnyájan éberek, teljesítsük kötelességünket fokozottabb mértékben.

Különösen a lelkész uraknak növekedett meg kötelességük, sokasodott meg munkájuk, lett nehezebb feladatuk, amely feladatokat meg kell oldaniok. Hívőinknek nagyrésze hadba vonult, akik a harcmezőn becsülettel teljesítik kötelességüket: halált megvető bátorsággal, ágyú-dörgések között rohannak ők előre, mindig csak előre: a hazáért, szereteteikért feláldoznak mindent, hullatják a drága vért, meghalnak. Közülök oly sokan, idegen földön, jeltelen hantok alatt alusszák örök álmukat, amely hantokra nincs ki virágot ültessen, nincs ki azokat könnyeivel áztassa: az imádott hazából csak sóhajok szállnak feléjük, értök könnyeknek árja fakad, amely könnyeknek felszárításánál nehéz, de nemes hivatás járul a lelkész urakra.

A vigasztalás, tanácsadás, a ránk nehezedő élethez való megedzés, különösen a fokozottabb munkára való serkentésnél, a mi lelkészeink nem lehetnek elég serények, nem ösmerhetnek fáradságot, mert a 11-ik honvéd és 65-ik sor-nyalozóred, amelyben fiaink szolgálnak, a legnagyobb megpróbáltatásoknak voltak kitéve: a csataterén legtöbben közülök hunyták le örökre szemeiket: utánuk maradt a legtöbb özvegy, legtöbb árva.

Meg vagyok győződve, hogy az egyházmegye lelkészi karának minden tagja, hivatása legmagasabb fokára emelkedve, a jópásztorhoz illően gondolja nyáját e nehéz időben, fokozottabb mértékben teljesíti kötelességét.

Én az isteni gondviselésben vetett hittel, bízom katonáink és nagy számmal segítségünkre jött hű szövetségeseink vitézségében, azért hiszem, hogy ez az emberi voltokból kivetközött rabló had, amely megyéink felső részét és a szomszéd Galiciát elpusztította, lakóit kifosztotta, hajléktalanná, hazátlaná, földönfutóvá tette, lábát többé hazánk szent földjére nem teszi és mi, kivétel nélkül, férfiak és nők, szegények és gazdagok, zavartalanul elvégezhetjük azt a munkát, amelyet el kell végeznünk, hogy a csatateréken küzdő fiaink szükségét ne szenvedjenek, és hogy mindnyájunknak meg legyen mindennapi kenyerünk.

Ezzel a beszéddel nyitotta meg március hó 24-én Beregszászban *Várad Gyula* egyházmegyei gondnokunk a közgyűlésünket. Ha tudjuk azt, hogy — eltekintve attól a nyomorúságtól, kibeszélhetetlen nélkülözéstől, amelynek Bereg megye lakossága, a január közepe óta köztünk tanyázó, magyaros szívességgel látott idegen katonaság élelmezése miatt, ki van téve, s ha tudjuk, hogy ép a gyűlés reggelén értesültünk Przemysl elestéről, elgondolhatjuk, hogy ez a beszéd könnyeket fakasztott ott is, azoknál is, akiknek nincs még kit és mit siratni. A közgyűlés — igen helyesen — úgy találta, hogy ennek a beszédnek egész terjedelmében helyet kell adni a jegyzőkönyvünkben.

Az esperes-időszaki jelentése is ezzel a szomorú, egyházi, iskolai életünket csaknem teljesen megbénító helyzettel foglalkozott leginkább. Óramutatója ennek az, hogy az esperesi irodát két ízben is el kellett Munkácsról a fenyegető veszedelem elől költöztetni, hogy tanítóinknak a fele a haretéren, az egyházak helyetteseikről részint a tanító hiány, részint a nincstelenség miatt nem gon-

doskodhattak. „Szóval — mondja a tanügyi biz. jelentése — ez az esztendő tanügyünkre nézve elveszett“, mert még ott is, ahol ember lett volna a gátra, nem lehetett tanítani, mert az iskolákat a katonaság foglalta le magának. Megemlékezik az esperesi jelentés a heves-nagykúnsági egyházmegye gondnokának Horthy Szabolcsnak a hősi haláláról, akinek az emlékét mi is jegyzőkönyvileg megörökítettük. Két érdemes lelkészünk, Kölcsey Zsigmond és Darsi Bertalan nyugalomba vonult, a helyök ép most van betöltés alatt. A trónörökösnek Munkácson történt látogatásakor az egyházmegye nevében esperesünk is kifejezte hódoló tiszteletét.

A tárgysorozat rendjén olvastatott a szavazat-bontó bizottság jelentése, amely szerint világi aljegyzővé dr. Janka Sándor beregszászi ügyvéd, a tanító testület képviselőjévé pedig a minta tanító Forgón Pál választott meg. A missiói jelentés az adatokat illetően nagyon hiányos, mert ép annak a körzetében volt a legnagyobb veszedelem. A munkácsi missió 3 részre osztott: a munkácsi, szolyvai és kajdani körre. Szó sincs róla, hogy egyet. egyh. szempontból erre a megosztásra föltétlen szükség van. De viszont ahhoz is fér valami szó, hogy az esperes 1000 korona, neki kilátásba helyezett jövedelemtől lett megfosztva ez újabb ollózással. S ha ez így megy, a híres munkácsi papság, amit egykor br. Peterdy Károly oly szépen megalapozott, maholnap a legutolsó helyre szorul. A várbeli papság beszüntetése elvett a jövedelemből 1600, most az új missió körök 1000 koronát minden kárpótlás nélkül a tiszszeresen megszaporodott munka és teherrel szemben. Úgy gondoljuk, hogy ez nem jól van így. Nemesak emberi, de egyetemes érdekek követelik, — hogy a végváron, — az anyagiakban bővölködő két felekezet lelkésze mellett nem szabad önmagunknak az ige igaz hirdetőjét még szegényebbé tenni!

Pap János t. bíró egy igen üdvös indítvánnyal lépett a közgyűlés elé, amely csakis azért nem nyerhetett most életet, mert hát küzködünk mindannyian a „paizsos férfiúval“. Indítványozza a mi kedves „Debr. Prot. Lapunknak“ a kötelező megrendelését vagy a lelkészek, vagy az egyházak által. Látszott a közgyűlés hangulatán, első sorban gondnokunk szavaiból, hogy az eszme nem éretlen, hogy megvalósulása a hitünk szerinti jobb jövőben föltétlenül meg lesz. Barsy Gyula, bármennyire marasztotta is közgyűlésünk, az aljegyzőségről lemondott, a megüresedett tisztségre a választás elrendeltetett. Egyházkerületi képviselőül Szentimrey József és Szabó Albert választottak meg. Legtöbb időt vetek igénybe a számvevőszék javaslatát a költségvetést, gondnoki számadásokat illetően. Hát bizony sokaknak nem tetszett az újítás, az „ösi mód“ elhagyása, de hisszük, hogy a jobb felőli meggyőződés, különösen ha a számvevőszék elkészíti az egységes mintákat, egy pár év alatt meghozza az óhajtott rendet és pontosságot minden egyházban.

Sütő Áron,
egyházmegyei főjegyző.

A garbólczi zugból.

— Az utolsó levél. —

Utolsó?

Igen, kedves Pistám, az utolsó. És ezt is csak a régen szerzett s ma is nagyon érzett szeretetből kifolyó-

a félmillió, akiről nt. Ferenczy szerkesztő úr tesz említést; annyiban én is, hogy még itthon vagyok s a haremező vérrózsái helyett itthon szedem a rekeszi rózsákat nagy legényektől maró gúny képében.

Megvolt. Elmúlt. Nem lesz többet. Üss hátba, ha még egyszer felhozom. De ime: nem pihenek. Említetem, hogy imádságokat írtam. Nem sirtam, hanem írtam. A sírást másoknak hagyom. No meg hogy nem írtam, hanem loptam. Hát hiszen ez utóbbit megteszem ezután is. Legalább egy lopó hadd legyen a falumban. Igaz a! Mesmeg mondok egy anekdotát. Imádságaimra vonatkozik. Exaltált lelki állapotomra tartozik, hogy nem előbb adtam az anekdotát

Valamikor az Érmelléken szolgáltam. Emlékezel még reá? Hiszen, ha én jól emlékszem: nem messze voltál tőlem. Szívben azonban közelebb, mint kilométerre. Hát ott van egy falu: Értarcsa. Erről ír Jókai egy anekdotát:

Akadémiára járó magyar theologusaink igen úriasan szokták magukat viselni.¹ Egy ily hazánkfia szép berlini leányt vett nőül diák korában s elhozta magával haza Magyarországra, ahol azt hitte a hölgy, hogy dominiáma vannak. Tulajdonképen pedig csak az értarcsai érdemes parochia várakozott a kandidátusra, a holott is nem egészen úri módon érezvén magát a finnyás menyecske, ily diák szemrehányásra fakadott: „Promisisti mihi, splendida palatia, et nunc sumus in Értarcsa!”

Azt mondod, hogy nem illik angolból idézni?! Magam is tartom. Idézzem belőlök a „szilokfőrög”, meg az „U.” De hát ha annyira vitted, hogy tanárságod mellett még lapunknak is szerkesztője vagy, azt már észre veheted, hogy nem angolból idéztem. Hanem németből.²

Szóval, kedves Pistám, valamikor megígértem lapunkban, hogy adok ki imádságos könyvet. Jön helyette egy füzet. Berlin helyett Értarcsa. Palota helyett kunyhó! Ilyen az élet.

Neked írva, engedd meg, hogy nagyt. Ferenczy szerkesztő úrnak is mondjak valmit. Az „Új év, új élet”-ben olvasok az árvákról. Akik már vannak s akik még lesznek. Már gondolkoztam a dolgon. Egyelőre teljes megállapodásra az agyammal még nem jutottam, de valamiben mégis megegyeztünk. Nevezetesen: mondok: a tanító úr vonul be holnap katonának. Ha vonul! . . felel rá az én rossz énem. Hiszen nyolc hónap óta mindig ezt teszi s mégis itthon van! No de most komolyan megy s az iskola árván marad. De hát még sem lesz árva. Lesz benne gyermek s lesz benne tanító is. Ez utóbbi a paphól fog kitelni, de nem ingyen megy ám az tanítás!

Valamikor én is jártam az iskola mellé. Érszentkirályon. Bogdán bácsinak hívták a tanítómat, aki oda csalogatott. Volt is bajunk bőven egymással. Nekem az i-vel meg az o-val; neki, nohát akkor még nem importáltak a nádat, tehát csak a saját szép kertjében termett mogyorófa sarjadékkal. Am szerdán és szombaton délután mindig megbékültünk. T. i. hogy ezek játszódélutánok voltak, amikor 1—1 eső tengeriért, vagy 1—1 tojásért szabad volt az édes anyánk füle helyett a rek-

¹ Ma is azt teszik a Kárpátokban. (Szerk.) Úri fiúk voltak mindig, akik nálatok tanultak. (G.) Áldás reájok! (Szerk.) Áldás és szeretet! (G.)

² Ugy-e te nem szoktál megharagudni a tréfáért? Hiszen a megharagvás csak zugi szokás. Te pedig nem vagy idevalósi! Bár . . . G.

torné fülebe rendezni az uzsoki hangot. Volt aztán, hogy Karit otthon fogni szeretnék volna, tehát nem kapott sem tengerit, sem tojást. Csak hogy akkor több esze volt, mint ma van. Déli delikatassából félre tett egy darabot . . . finom sült bécsi volt . . . azt vitte fel a rector úrnak. És nem kapott ki érte. Játshatott estig. Látod, kedves Pistám, ilyen játszó napokat akarok rendezni az iskolában, de tandíj mellett! Ez a tandíj lesz alapja annak az összegnek, amiből segíthetjük az árvákat. Ugy-e jó volt, hogy jártam valamikor iskolába?!

Hogy mit fogok tanítani?

Azt már bízd reám! Számolni? . . . Minek az?

Ugy se lesz egyből sem matheseos professzor. Természetrajzot? No hiszen egytől egyig már ma meg tudja különböztetni az ökörtől a tyukot! Földrajzot? Azt meg mind megtanulja hadból hazatért édes atyjától. Vagy Hári Jánostól. Magamra is csak úgy ragadt. Lám, mikor Boszniában megtörtént az a véres tragédia, azt kérdezte tőlem a szomszédom, hogy merre is van az a Bosznia, meg Hercegovina?

Megdöbbsentem. Hol is van csak? Emlékeimbe mélyedtem s gondolkoztam a magamé helyett Rákosi Viktor eszével: „Homályosan, mint a téli virradat, kezdett derengeni bennem a visszaemlékezés halovány sugara. Megjelent előttem egy kövér minorita tanár alakja, aki rég múlt időkben Európa földrajzára oktatott. És úgy rémlett, hogy a török birodalom keretébe elhelyezve beszélt a két vármegyéről, ahol a hétszilvafás nemes embernek is legkevesebb hatvan szilvafája van s ahol törökök laknak. A törököknél csak a töröknek vannak többen, mert egy töröknek több felesége is van. Puntum. Ez az egész. Ennyi maradt a fejemben összesen

A történelemből már eszemben maradt két név: Jajca és Hervoja. Jajca egy híres bosnyák vár, Hervoja pedig egy híres bosnyák vajela, de mérget nem mernék rá venni, hogy nincs-e megfordítva. Hervoja és Jajca történetéről azonban halvány sejtelmem sincs „Szóval akkor így elmélkedtem. Meg másként is. De nem adom, mert amúgy is hosszú már a levél. És ime ma mégis tudom, hogy Bosznia Kalifornia mellett fekszik. Szerbia a holdban s fővárosa Przemysl? . . . vagy Nix? Ezt már nem tudom megmondani. Minek tanítsak hát földrajzot?!

Hanem ha majd kerül egy fickó, aki a nagytiszteletű egyházlátogató küldöttségnek elfogja mesélni Gábor diáknak történetét, aki a Sárospataki főiskola fedeléről követ dobott egy muszka generálisra . . . ; egy másik, aki szólani fog Kerekes Bálintról, kinek kezében a karabélyosok kornétája még a majtényi síkon sem hajolt meg . . . ; tizedik, aki szavalni fog a lengyel harangokról:

„Látnád most őket, népük zsarnoka!

Hősöket látnál, minöket soha.

S míg ezreket nyom bányád vasfala:

Szárnyakra kél a legendák szava.

S harangok zúgják, szellők szerte hordják:

„Bem-bem, bem-bem . . .”

Bem vissza jön, hogy éljen Lengyelország!”

Hát az a küldöttségnek is szép lesz, nekem is szép lesz s a gyermekeknek is hagy valami nyomot a lelkében. meg az árvák számára is hoz valamit. Árva?! úgy sejtem, hogy van már a zugban is.

De nem lesz, hogy „La Hongrie vaincue est aux

pieds de Votre Majesté". Ugy-e nem lesz. Hiszem az Istent, hogy nem!

Valamint levél sem.

Isten veled kedves Pistám. Boldog ünnepeket kívánva vagyok Garbóleon, 1915 III./31.

Szerető barátod

Szentkirályi Károly.

Szemle.

A biblia.

Köteteket lehetne összeírni arról a kérdéstről, hogy mit jelent az emberiség számára a biblia. Írtak is e vallásos gyűjtemény összeállítására óta ezernyi és tízezer tanulmányt értékéről, fontosságáról, szükségességéről, de szavakban soha sem lehetett igazán kifejezni annak az érzésnek a nagyságát, mélységét és tisztaságát, melyet tanulmányozásából, üdvtörténeti eseményei utánéléséből merített és nyert az emberiség. A biblia tartalmának az emberi lelkekre gyakorolt ezen megmérhetetlen hatása azon jellegéből foly, hogy a biblia az isteni *kijelentés* könyve, a keresztyén vallás s így par excellence a vallás *forrása*. Évezredek hite táplálkozott belőle s innen meríti a jelen is erejét s a jövőre vigasztalását. Nagy lelkek sehohsem találnak megfelelőbb szellemi eledelt, mint a biblia gondolatvilágában. tört szívűre balsam, kitartásra erő, reménytelenségre vigasz s az élet megéléséhez hit egyedül csak innen árad szét.

A bibliának ezt a felülmúlhatatlan értékét minden vallásos ember érzi, de talán nem mindenki tudja, hogy az összhatásnak e minősége a biblia milyen *okozati komponenseiből* ered. Mert az a megállapítás, hogy a biblia mint az isteni tökéletes kijelentés forrása lát el minket örökkévaló mennyei eledellel, ha egészében igaz és megtámadhatatlan is, még nem leplezi le részleteiben is a hatást előidéző tényezőket azt a sorozatát, mely a kijelentés bibliai tökéletességét garantálja s a világ előtt is ad oculos demonstrálja. Ez okból kifolyólag, de meg azért is, hogy a biblia tudományos tanulmányozása szükségességét feltárjuk, végzésére és nálunk megvalósítandó legközelebbi teendőire néhány irányelvet és praktikus tanácsot szolgáltatassunk, mutassunk rá mi e tényezőkre olyanformán, hogy belőlük csakugyan a vallásos tartalom egészének tökéletes jellege kivethető legyen.

A vallásos tartalmat minden vallásban *három tényező*, ú. m. az istenről alkotott fogalom, az istennek a világban és a világgal szemben végzett működése s végül az embernek ő hozzá való viszonya szabja meg és meríti ki. Az első az istenfogalom, a második a váltság s a harmadik az isten és ember közötti viszony névvel jellemezhető a legáltalában. E tényezők többé-kevésbé megkülönböztethető formában az összes jelentősebb vallásalakokban megtalálhatók, de azzal az igénnyel és bizonyossággal, hogy tökéletesek, felülmúlhatatlanok csak az ő-, illetőleg az erre támaszkodó újtestamentumban lépnek előbénk. Tehát csak a bibliában szerepel úgy az istenfogalom, mint tökéletes, a váltság mint befejezett, felülmúlhatatlan kegyelmi tény és az isten-emberi viszony, mint a kettő közötti kapcsolatnak olyan kifejezése, mely sem mélységben, sem tartalmi gazdagságában, sem a felfogás tisztaságában az isten-emberi viszonynak semmi más formája által nem helyettesíthető, utol nem érhető.

Száraz értekezéssé válnék rövid cikkünk, ha itt részletező bizonyításba bocsátkoznánk, amit pedig kerülni akarunk, de annyit mégis legyen szabad hangsúlyoznunk, hogy a napjainkban lázas erőfeszítéssel és sok eredménnyel folytatott vallástörténeti kutatásoknak ép ez a megállapítás a *legfontosabb pozitívuma*. Az összehasonlító vallástörténet rátalál ugyan sok vallásban, kiváltképen pedig a nagy ókori keleti vallásalakokban az istenfogalom fejlettsége nyomaira, a polytheismusból a henotheismus felé való előhaladás félreismerhetetlen jeleire, nyugtázza az isteni váltságmunka jelenlétét és pedig a naturalistikus formából a tiszta erkölcsi váltság felé haladó változataiban s elismeri még az ókori keleti vallások keretén túl eső távolabbi pogány vallásokban is az isten-emberi viszony bizonyos fokú etikai fejlettségét, sőt mi több, megdönthetetlen argumentumokkal bizonyítja, hogy a biblia vallásos tartalmának fennírt hármas tagozata kifejező képzetében ép a biblián kívüli vallásos fejlődés anyagán nyugszik, de a biblia istenfogalmának, váltságművének és isten-emberi viszonyának páratlanosságát minden vallástörténeti párhuzam átugorva kénytelen kifejezetten megállapítani. Ilyen, vagy ehhez fogható nincs több a vallások fejlődéstörténetében. Avagy hol is lehetne méltó párhuzam találni a Jahve személyéhez, ki nemesak népe sorsát intézi, nemesak népe előtt vindikálja magának a nagyság, jószág, bölcsesség, szentség stb. attributumát, hanem a világtörténelem fordulataiban is mindenütt jelen van, hatalmát a népek fölötti ítélletartásban érvényesíti s akarata véghezvitelének egyedül szentsége és igazságossága által szab határt. Ahhoz a Jahvéhoz, kihez a teremtés jogán tartozik minden s ki maga mondja Deutero Ezsaiásnál: én teremtettem az eget és a földet, a nap alatt minden az enyém. Jahve az ótestamentumban az abszolút vallás-erkölcsi monotheismus megtestesítője, ki a prófétai igehirdetés retortáján s az ennek szellemében működő papi történetírás ki-egyenlítő és anticipáló átdolgozásán keresztül úgy jelenik meg, mint egy semmi fejlődést nem ismerő, öröktől fogva létező és soha meg nem szünő világisten. Tökéletes erkölcsi tulajdonságai mellett örökéletének ez a hangsúlyozása az, ami az ótestamentum istenfogalmának egyetemlegességét, szilárdságát és felülmúlhatatlanságát biztosítja. Az újszövetség istene hatalmi és erkölcsi minőségében megtartja a Jahve összes epithetonjait és legfeljebb csak kibővíti azokat olyan irányban, amelyek a particularismusba való minden visszaesést kizárnak s a hatalmi jogkör érvényesítését az ő megfoghatatlan atyai szeretete és végtelen, ingyen való kegyelme szempontja alá helyezi. Azt lehet mondani: az ótestamentum hatalommal és igazsággal uralkodó istene, az újszövetség kegyellemmel és szeretettel váltságot eszközölő edes atyai istene lesz. De mint ilyen is az a mindeneket tehető és akaró isten, kinek létele és szeretetkormányzása elmozdíthatatlan horgonya az ingadozó emberi lelkeknek, örök nyugalma a hánykodó szívűeknek és garanciája a fejlődő erkölcsi világréndnek.

Hasonló a helyzet a bibliai váltságmunka megítélésénél is. Bár a megváltói eszme sokféle változatban szerves alkotórésze az ókori keleti vallásoknak is s első naturalistikus formájából az erkölcsi fejlődés igen magas fokára jut el és kifejező képzetében megalkotja azt a diszitó anyagot, mely a vallástörténeti megállapítások szerint többé-kevésbé minden megváltói személy alakja köré fonódik, tartalmi értékében absolute nem versenyezhetik sem az ő-, sem az új-testamentum megváltói

gondolatkörével. Már az az egy pont is áthidalhatatlan elválasztó különbséget okoz az eszme biblián kívüli és bibliai fejlődésmenete között, hogy a bibliában a váltság eszközlője Jahve és a Jézus istene, kik utólérhetetlen magasságban állanak a pogány vallások istenei fölött s a váltság művere amazok mythico-naturalistikus jellegével szemben a maguk tiszta vallás-erkölcsi karakterét nyomják rá és a váltság sikerét nem a kényszerű természetű rend uralmának zavartalanságához kötik, vagy legalább amattól befolyásoltatják, hanem a megváltandók etikai minőségéhez kapcsolják és az ember subiectív befogadó, átélési képességétől előfeltételezik. A különbségek ilyen illusztrálására legyen elég pl. csak az Ézsaiás próféta eschatologikus váradalmát nézünk, vagy az eschatologikus zsoltárokra egy szempillantást vetnünk, még inkább az isteni váltságmunkát a Jézus működésében és tökéletes élete bizonyágtételében szemügyre vennünk s ez utóbbinál minden más, még az ótestamentum megváltói váradalmával szemben is azt a bizonyosságot éreznünk, hogy a Jézus idevezetői küldetésében, az istennel való kiengesztelődésnek általa a földre álahozott formájában, a váltság subiectív létele általa megszabott feltételében minden idők üdvösségi reménye lett valóságá — és csakugyan el kell ismernünk, hogy a biblia megváltói eszmeköre, képzele, reménye elérhetetlen magasságban áll a biblián kívüli megváltói váradalom fölött. Ami ott még a mythos körében mozog, a bibliában teljesen leválik mythikus alapjáról, az eszme naturalistikus mezei itt helyet enged az erkölcsi jellegnek s a megváltói működésnek az ókori keleti isteneihez, félisteneihez és szinte minden nevesebb királya személyéhez kapcsolt tipiko-conventionalis rajza az ótestamentumban lesz egy elpusztíthatatlan nemzeti és vallásos remény ébrentartója, az újszövetségben pedig az üdv-időnek, a váltságnak olyan az ószövetség prófétái váradalmaiból s az egykorú népies képzetkörből is átvett egyes vonásokkal megbővített leírása, kifejezése, melynek obiectív valóságát a Jézus Krisztus élete tisztasága, büntelensége és feláldozása garantálja. Az újtestamentum váltsága úgy áll ott, mint egy felülmúlhatatlan abszolút realitás, mintegy az embert egyedül kielégíteni képes páratlan üdvbizonyosság minden idők vallástörténeti fejlődésében.

E két factor tökéletessége megszabja a harmadik tényező bibliai minőségét is, melyet szintén a felülmúlhatatlanság jelzőjével kell ellátnunk. Isten és ember ugyan minden vallásban bizonyos kapcsolatba kerülnek egymással s épen az ókori keleti vallásokban a kettejük közötti viszony a fejlettségnek relative igen magas fokára jut el. sőt kifejező képzeleiben egyenesen alapja lesz a biblia idevágó gondolkörének, de tartalmi értéke, erkölcsi jellege és felfogásbeli tisztasága messze mögötte marad a bibliai isten-ember-közötti viszonyé-inak. És a viszonyoknak arra a bensőségére sem találunk sehol példát a vallások történetében, amelyet pl. az ótestamentum Jahve és a nép között a házastársak egymáshoz való viszonyával szemléltet, vagy amikor egyes individualis jellegű zsoltároknak engedi a közösség keretéből kiválni és az istenhez felsírni a szomjazó vallásos lelkeket, az újszövetség pedig minden előjog és nemzetiségi korlát ledöntésével minden embert fiúsági viszonyba hoz a mennyei édes atyával, az ő országa polgárává, a Jézus örökös társáivá avat és ezért feltételül csak a váltság egyedüli feltételét köti ki: Istennek az ő szent fiában, a Jézus Krisztusban megjelent kegyelmében való hitet.

Nincs és nem lehet az emberi méltóságnak, felmagasztaltatásnak az istennel való közösségben erőteljesebb kifejezése, utólérhetlenebb foka, mint az, amelyet a biblia, de kivált az újtestamentum örökít meg. Szövetségben álló két fél itt az isten és az ember és bár az iniciatíva istentől ered, a szövetség az ő kegyelmi műve, az ember nem egyszerű szenvedő alany, de öntudatos elfogadó fél. A keleti vallások szerződészerű jogi viszonya, úr és szolga közötti kapcsolat tudata, itt tiszta etikai közösséggé, az isten-anya és az ember-fiú szétszakíthatatlan benső közösségi érzetével magasztosul.

Látjuk tehát, hogy a biblia az emberiségre nézve vallási téren csakugyan örök értékek forrása, az igaz vallásosság kiapadhatatlan kútjeje. Ily minőségében pótolhatatlan kincse a világfejlődés örök rendjének, bár egyéb tulajdonságai is vannak, amelyek hasonlóképpen az emberi élet egyik legbecesebb okmányává avatják. Röviden nézzük meg e vonásait is, hogy annál inkább kitűnjék a biblia tudományos tanulmányozásának a szükségessége.

A biblia az emberiség egyik legértékesebb *történet-könyve*, mely ótestamentumi részében a zsidóság másfél-ezer éves története mellett az előázsiai népek történeti élete, viselt dolgai és kulturája megismertetésére is rendkívül becses adatokat szolgáltat. Történeti fontossága s adatainak értéke csak most tűnik ki igazán, mikor az előázsiai archeologiai kutatások megszólaltatják az ásatásokból előkerült egykorú emlékeket is s így kettős ellenőrzés alapján tudjuk összeállítani azt a változatos keretet, melyben e népek szellemi élete lefoly. Sőt bizonyos történelmi vonatkozása kiváltképpen a scythia és kaukázusi népekről fenntartott adatai révén az ural-altai népek történeti szerepéhez is van, amennyiben vagy maga vesz át amazoktól egyet-mást, vagy viszont maga kölcsönöz amazoknak szellemi impulsusokat. Az újtestamentum pedig egyedüli történelmi okmánya a keresztyén vallás alapítója életének, működésének, tanainak és a keresztyénség első elterjedése mozgalmainak. Mint történetkönyv is számot tarthat tehát a biblia arra a feltétlen becsülésre, mely az emberiség szellemi életét megörökítő emlékeknek méltán és joggal kijár.

Vagy a biblia igen érdekes és nagyfontosságú könyv a benne felhalmozott iratok *nyelvi sajátosságainál* fogva is. Három nyelv: a héber, az aram és az újtestamentumi koine fenntartója, amelyek mindegyikéhez a szorosabb értelemben vett nyelvészeti problémákon kívül, a kultúr-történeti s kiváltképpen vallástörténeti érdekek egész sorozata fűződik. Hiszen tudvalevőleg a nyelv az, ami az egységes és népek lelkiéletét nyitott olvasókönyvvé teszi s a gondolatfejlődés menetét is a legszemléltetőbben megérteti. — S a biblia ótestamentumi részének nyelvi sajátosságai, utalásai segítenek összeállítani egyebek között azokat az egybefűző szálakat is, amelyek az ural-altai népeket is az előázsiai fejlett kultúrkörhöz kapcsolják.

A biblia tehát valóban az emberiség legértékesebb okmánya, melynek sokoldalú vonatkozása minden reáfordított tudományos fáradozást gazdag eredménnyel jutalmaz. Már szinte kétezer éve ott is áll a biblia csakugyan a szellemi kutatás és erőfeszítés központjában és épen napjainkban a tudós érdeklődésnek olyan tárgya, mely benső értékének mindenképpen megfelel. A következő alkalommal majd meg fogjuk látni, hogy a körülötte forgó szellemi munka mily természetű s a gyakorlati életet mint termékenyíti meg, ezáltal befejezésül

legyen elég annak az erőteljes hangsúlyozása, hogy a 20-ik században a bibliát *nem elég* csak hinni és betűszerint olvasni, azt *érteni* és *tanulmányozni* is kell.

Dr. Varga Zsigmond.

IRODALOM.

Könyvismertetés. „Beszédék és imák háborúi alkalmakra.“ Összeállította Dr. Lencz Géza theol. tanár a debreceni egyetemen.

(Folytatás.)

Ezután következik „Beszédék különös istentiszteleti alkalmakra“ címen Tíz beszéd, melyek általában sokkal jobbak, gondosabbak, mint a többiek, sőt a kötet legbecsesebb darabjait itt kell keresnünk.

A Dr. Baltazár Dezső püspök: „Meggyszentelő sebek“ (Ézsaiás 54, 5.) címen sebesült katonák előtt tartott beszéde az első, remek elő- és utóimádsággal. Kifejezőbb, tartalmasabb, gondolatokban gazdagabb imádság nincs az egész kötetben. Ilyen a beszéd is, amelyben nem formákat keres, hanem lelket, életet gyógyító erőt ad pazar bőséggel. Kifejezései választékosak, megragadók, lebilincselők. Olyan szabatosággal határozza meg a két fajta sebet s a megyszentelő sebeknek olyan mesteri rajzát mutatja be, hogy az őt hallgató sebesültek közül lehetetlen, hogy egyik is elfelejtené sebeinek hasznát, büszkeséggel ne hordozná törött tagjait s kitörlödne valaha emlékezetéből a fölemelő tanulság: „jobb sebekkel együtt a nemzeti becsület dicsősége, mint épiséggel a nemzeti nyomorúság gyalázata!“ Mélyen átélt komoly gondolatról s ugyanolyan érzelemről tanúskodik és méltóságos mindenik szava. Olvasása és élvezése közben mintha ünneplő ruhában járna az ember. A Baltazár ruhái mind ünneplők s a bibliai helyek az ékeségei! Gyöngye a kötetnek.

Majd Csapó Péter öcsödi lelkész „Három kenyér“ c. (Luk. 11, 5.) munkája következik újkenyéri úrvacsorasztási alkalomra. Előimája nagyszerű; sem elvenni, sem hozzátenni nem lehet s összhangban van igen ügyesen kiválasztott találó textusával. Egyszerű, komoly, ünnepélyes bevezetés után a hozzánk mindig közel levő jó barát: a mennyei Atya ajtóján bezörgetésre hív fel, kérve a békesség, hálaadás és szeretetnek kenyerét. Közvetlenségében és nemes egyszerűségében van legnagyobb ereje; korrekt felosztású és tárgyalású, cifraalkodástól mentes sikerült tanítás, vonzó jámboros utóimádsággal.

„Reménység és erős torony“ (Zsolt. 61, 4.) Dombó Béla gyomai lelkésztől. Közérthetőleg, de nem hangzatoság nélkül beszél, sok időt szentelve a fegyvert nem fogó, hazaáruló nazarénusoknak. Hevenyészett munkával állhatunk itt is szemben, mert a tervszerűség kellekeit nélkülözi s az utolsó simitás sem látszik meg rajta. De azért — bár szeretet szerzője nagyokat mondani s kedvvel tüzelgeti koszorúba az e fajta virágokat „vért lihegő mezők útvonala“, „a bátorság hajnalos csókja“, „a megdicsőülés szívárványos koszorúja“ — én „értéktelenek, semmitmondónak“ nem találom.

A most jövő beszédet: „Nem halok meg, hanem élek“ (lelkészszentelés alkalmára Zsolt. 118, 17.) Dr. Kovács István theol. tanár írta. „A megyszentelő sebek“

mellé sorozom, sőt igaz gyöngynek tartom. Ez kibírja az összehasonlítást — a Prot. Szemle kritikusa szerint is — bármelyik beszéddel. Tud magyarázni, alkalmazni, meggyőzni. Van hozzá éles látása, élettapasztalata, theologiai áttekintése, gazdag szónoki erővel, alapos bibliai tudással, hittel, erős lélekkel rendelkezik. Minden gondolatnak, minden intés- és megjegyzésnek meg van a maga természetes helye, a kitűzött szöveggel mindig kapcsolatban és tudja, hogy lehet textusának aranyát a legjövődélmezőben kamatoztatni. Különös érdeme, hogy mélyen szántása dacára is könnyed, finom és biztosan halad. — Az élőhalottaknak, a holtanélőknek korrekt jellemzését adja. — Meggyőzően fejtegeti, de senkit sem bántva, hogy az élet sokszor nehezebb, mint a meghalás. (célzás a katonapapokra, vagy a papkatonákra.) A lelkipásztoroknak a jelen nehéz időkben szolgálati helyükön maradása szükségességét így teszi írásba: „Aki most gyülekezetétől távol tud maradni (t. i. ha nem muszáj), az nem pásztor, hanem béres stb.“ A jó pásztor életét adja a maga juhaiért! Nagyszerű és felséges alkalmi beszéd.

„Még jönni kell . . . még jönni fog“. Katonai parancsnok felkérésére egy vasúti állomáson tartott beszéd textus nélkül.

Mándi Szabó Miklós királydaróci s most tábori lelkész. — A jobb kor eljövetelére katonáink fegyverein és bátorságán dől el s vele együtt hazánk, Európa s az emberiség sorsa is. Halálunkat megsiratná az egész világ. „De ha mindnyájan elmegyünk nem félve a haláltól: dicső feladatunkat bevégezzük s nem jön el a nagy szemű halál.“ Lelkes buzdítás.

„Nap és paizs az Úr Isten“. (Sebesült katonák előtt Zsolt. 84, 12.) Uray Sándor debreceni lelkész. Pár gondolat Spurgeontól való. Szívől jövő, keresetlen szavakkal megállapítja, hogy nem szomorú gyülekezet van előtte, mert az egybegyűlt katonák sebei gyógyuló sebek, boldog öntudattal eltöltő sebek, hisz a hazáért és övéik védelmeiért kapták azokat, tehát a velők tartott istentisztelet: boldog szent hálaadás. Előadja, hogy a templomban Istennel köttetünk össze, ami már maga öröm. Majd az Istent, mint napot szépen, színes példákban mutatja be. Ő a fénynek állandó forrása, egyetemleges, mindenkire felragyogó erő, hatalom, az élet. Neki köszönhetik életük megtartását a katonák is. Az Istenről, mint paizsról is kedves közvetlenséggel szól, csak azt nem írom alá, hogy a paizs támadó fegyvernek is vehető.

(Folyt. köv.)

Nagy Márton

szerepi ref. lelkész.

— **Tavaszi imádságok. Háborús időben.** E cím alatt egy izléses kiállítású füzet jelent meg a napokban Szentkirályi Károly garbolci református lelkész tollából. Tartalmaz egy hétre való köznapi reggeli imádságot. Az izléses külsőnél is értékesebb azonban e füzet belső tartalma. Szentkirályi neve jól ismert a Protestáns Lap olvasói előtt. Szinte azt kérdehetjük: „van-e, ki e nevet nem ismeri?“ Ő írta a jóízű „garbolci zugi“ cikkeket: a „Napról-naprát“; sok szép nekrológot, melyekre éppen e sorok írója azt a bírálatot tette, hogy olvasására megbarátkozik az ember a halállal, azon önző óhajattal, hogy a nekrológiát Szentkirályi írja meg! Háborús imái jelentek meg szerzőnek a Protestáns Lap-

ban. Ezek egyikéről írta a bojti lelkészársunk, hogy megsajnálta híveit, mikor erős idegzetű férfiak úgy sirtak, mint a gyermek. Tudok esetet, hol a Szentkirályi imáinak hallására a község más vallású hívei a református templomba kezdtek járni. Arra is volt eset, hogy előre kértek ő tőle imádságot. Így tehát ez imák kiadásáért, ha nem is „hódolat”, de köszönet és elismerés illeti meg Szentkirályi urat, mert ezzel lehetővé tette sokónknak azt a buzgó óhaját, hogy az ő imádságait használhassuk egész tavaszon; nem kell őt külön kérnünk imák írására. Most tehát nekünk az az erkölcsi kötelességünk, hogyha élvezettel olvastuk és használtuk az ő imáit „gratis” (úgy tessék fordítani e szót, ahogy jól esik!), rendeljük meg és használjuk azt a csekély 80 fillér árért is. Részünkről csekély áldozat lesz az; neki azonban — két diákot taníttató édes atyának — annál nagyobb jutalom lesz az, minél többen megvesszük: tudván, hogy fillérből lesz a korona. S hogy a munkás méltó az ő jutalmára. Ami ez imák belső tartalmát illeti, szükségtelen a Protestáns Lap olvasói előtt jellemezni azokat. Csak azt mondhatjuk, hogy „a Szentkirályi imái” azok, a Szentkirályi verses, poétás imái. A Szentkirályi, aki a maga szép stílusát léptenyomon szebbé teszi a Madách, Arany, Tompa és más nagy lelkektől vett idézetekkel. Aki az egyszerű „garbolói zugban” remek könyvtára révén e nagy szellemekkel is társalkodik. Ezekből bámulatos érzékkel idéz a maga helyén, mint az ügyes zeneművész. Nemesak százaiékkal foglalkozik tehát ő, hanem e nagy szellemekkel is. Tudom, hogy ez imákra némelyek azt mondják, hisz ez csupa vers, csupa idézet; alig írt belőle valamit Szentkirályi. Nos hát az igaz, hogy ez csupa vers. De éppen ez a mesteri jártasság és „idézési érzék” a bámulatos Szentkirályinál. Ha nem is az Istennek angyalai (Máté I. 4. 11.), de igenis a nagy lelkek állanak elő szerzőnek és szolgálnak neki. Ez az érv nem ellenérv, sőt a legszebb dícséret. Ha ez hiba volna, a zeneművészre azt lehetne mondani: „nem ő maga, hanem a clavís játszik”. Igen a clavison a művész. Ott van a méh és a méz példája. A méh a virágok himporából szedi össze a táplálót, édes mézet és kicsoda mondáná a mézre, hogy az csak máshól vett valami? Így alkotja imáit, cikkeit Szentkirályi. Ezekben éppen ez az írói művészet. Ezekre is elmondhatjuk: „ezt a szellemi táplálót, vigasztaló mézet Szentkirályi gyűjtötte össze”. Adjuk tehát ezt a mi híveinknek e nehéz időkben! Ez idézetekhez hasonló az az ügyesség és gazdag szívre valló mesteri szövés, ügyes kéz, mellyel a háborút mindenikbe új meg új s megkapó változatban beszövi. Lehet, hogy a homilétika szabályai szorosan nincsenek betartva ez imákban; de meg van azokban azért minden alkatrész ügyes beillesztéssel. De hisz a Szentkirályi irodalmi jártassága felhatalmazza őt arra, hogy maga csináljon magának „új ösvényt”. Rendeljük meg tehát ezt Kovács Gyula könyvárústól Nagybányáról. Ne hiányozzék egy lelkész asztaláról sem!

— **Vidovszky Kálmán: „Csendes hangok a háború zajában”. Beszédék és imák.** „Az itthonmaradottak vigasztalására írt”, mely vallásos lelkülettől, Isten iránti bizodalomtól és bölcs atyai akaratán való megnyugvástól áthatott, lelket nyugtató, szívet nemesítő rövid egyházi beszédék és imák, melyek méltán megérdemlik e nehéz időkben oly sokszor esüggendező lelkünk figyelmét. Épp azért melegen ajánlhatjuk a háború zajából

a lelkek világába áhító szíveknek. A könyvecske ára 1 korona 50 fillér s megrendelhető a szerzőnél, Békéscsabán.

— **Isten és a háború** címen Nagy Lajos gyurói lelkész mély igazságokat tartalmazó szép értekezést írt, melyet bárkinek olvasásra melegen ajánlunk. A füzet a szerzőnél (Gyuró, Fejér m.) 50 fillérért kapható. A jövedelem a hadbavonultak családtagjainak fölségélyezésére szolgál.

— **Protestáns Egyházközségi Lapok** címen id. Hegedüs János, ki az egyetemes névtár összeállítására folytan egyházunkban eléggé ismeretes, egyházigazgatási, társadalmi, közművelődési és gazdasági hetilapot indított meg. Az előfizetési ár egyházközségeknek 5 korona, egyházmegyéknek és középiskoláknak 20 korona, tanítóknak 3 korona, nem egyházi személyeknek 10 korona. A lap beosztása a következő lesz: Vezércikkek. Beküldött szak- és társadalmi kérdést érintő dolgozatok. Egyházi és világi törvények. Egyházi közérdekű rendeletek, határozatok. További intézkedést igénylő általános jellegű egyházi rendeletek (egyetemes egyházi, egyházkerületi, egyházmegyei, püspöki, esperesi intézkedések). Államigazgatási rendeletek: a különböző szakágak szerint csoportosítva. Elvi jelentőségű határozatok. Kérdések és feleletek. Beküldött nyílt levelek. Közművelődési közlemények. Vegyesek. Az új lap a már meglévő egyházi lapokat sem céljuk, sem feladatukban nem kívánja érinteni. Az új lapot részünkről melegen üdvözljük.

— **A „Vasárnapi Ujság”** március 28-iki száma olyan harcéri képeket közöl nagy tömegben, melyek teljes fogalmat nyújtanak nemesak a harcér mögötti mozzanatokról, hanem maguknak a harcoknak a lefolyásáról is. Különösen érdekesek a nagyobb csapatmozdulatok és a harminc és feles ágyúk működését bemutató képek. Egy csoportkép József Ferenc főherceget, József főherceg fiát mutatja be, tiszti vizsgájukon, csoportképen tanáraival együtt. Szépirodalmi olvasmányok: Szemere György rendkívül érdekes regénye, Szöllösi Zsigmond tárcája, Strug András regénye. Egyéb közlemények: irodalmi cikk, a háború napjai s a rendes heti rovatok: Irodalom és művészet, Sakkjáték, Halálozás stb. A Vasárnapi Ujság előfizetési ára negyedévre öt korona, a „Világkrónika”-val együtt hat korona. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság” kiadóhivatalában (Budapest, IV., Egyetem-utca 4.). Ugyanitt megrendelhető a „Képes Néplap”, a legolcsóbb ujság a magyar nép számára, felévre 2 korona 40 fillér.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Kamatláb-változás.** Az egyházkerületi és kolleghiumi kölcsönök kamatja folyó évi május hó 1-től kezdődőleg 7 $\frac{1}{2}$ %-ról 7%-ra száll. A május elsője előtt esedékes kamat még hét és fél százalékos.

— **Mások — rólunk.** Érdekesnek tartjuk a Pesti Hirlap folyó évi 101. számából a következő közleményt átvenni: *Katonaotthon Magyarországon.* Tulajdonképen ez is, mint annyi sok más üdvös intézmény, Németországból került hozzánk. Ott már évek óta működnek a Katona Otthonok. Még a béke idején alakultak, főleg a béke és kultúra céljaira, célul tűzvéni ki a továbbszol-

gáló legénység és altisztek kiképzését. A napi munka után — estefelé — kezdődött a Katona Otthonok szerepe. A munkában kifáradt katonát itt friss és kellemes szórakozás várta. Társalgás, játékok, sakk, malom, dominó, előadások, sőt kisebbszerű könyvtár is, melyben egyrészt szórakozást talált, másrészt érdeklődését és művelődésvágyát is kielégítette. A Katona Otthon tehát elvonta a katonákat a korezmától, italtól, verekedéstől és mindenfajta kihágástól. Szórakoztatta, nevelte és tanította . . . Nálunk Magyarországon a háború kitörése óta az első, rendszeres német mintára szervezett Katona-Otthon nemrég alakult meg Debrecenben. Baltazár Dezső püspök áldozatkészsége és kulturérzéke, szövetkezve a debreceni polgárság szívjóságával, teremtette meg az intézményt nálunk. A gondolat akkor merült föl, mikor a háború első hónapjai után a sebesült katonák előzönlöttek a várost. Egyéb szórakozás híján lődörögtek az utcákon, akiknek pedig némi pénzük is volt, azok be-betértek egy korezmába, amiből gyakran még nagyobb bajok keletkeztek . . . A polgárság irányítóinak nemes gondolkozása azonban csakhamar megtalálta a segítséget. Baltazár püspök úgyszólván egyedül vállalta a kezdeményezés óriási feladatát. Kérésére az Arany Bika-szálló részvénytársaság igazgatósága készséggel engedte át — talán mondani is fölösleges, hogy díjtalanul — egyik nagy helyiségét. Ebben a helyiségben minden van, amit csak kívánni lehet egy ilyesfajta intézettől. Vannak hírlapok, könyvek, játékok és van egy külön teázó helyiség, ahol a katonák négy fillérért kapnak egy csésze teát. Meg kell azonban jegyezni, hogy a tea nemesak amolyan jótékonyági tea, hanem bőven el van látva cukorral és rummal is. Azonkívül minden csésze tea mellé jár két cigaretta. A kezelőszemélyzet természetesen szintén katona, nagyjából a harc térről visszajött s könnyű szolgálatra osztályozott altisztek. Bent, a mozi helyiségében felolvasások vannak, vasárnap délután pedig kabaré előadások és — persze — mozi. A kárpáti harcokban megsebesült német katonák is járnak ide. Nem tudják, hogy a „Soldatenheim“ csak most alakult meg, ők azt hiszik, hogy ez az intézmény már évek óta fennáll és el vannak ragadtatva. Nem győzik eléggé dicsérni a magyar kulturális berendezkedést . . . Kint, a Katona-Otthon bejárata fölött a német katonák kedvéért a magyar fölírás alatt szép gótikus betűkkel ki van írva:

— Soldatenheim.

A fölírás fölött pedig három nagy zászló leng. És a magyar szín diadalmasan ölelkezik össze a tavaszi napfényben a piros, fehér, fekete színekkel . . .

— **Felesleges konventi intézkedés.** A református egyetemes konvent 92—914. számú határozata a következőleg szól a 2-ik pontban: „kimondja, hogy a lelkészek nyugdíjintézeti mindenkor folyó évi járuléka a 2-ik félévi korpótlékból, az esetleges előző évi hátraléka pedig a következő évi első félévi korpótlékból okvetetlenül¹ levonandó s felkéri az egyházkerületeket oly intézkedés megtételére, mely szerint a lelkészi kongrua és korpótlékok csak olyan, esperesileg láttamozott nyugtára fizetessenek ki, melyen a levonandó összege fel van tüntetve, vagy amelyen a járulékok megtörtént kifizetése van igazolva“. Hát ha a járulékok levonása a jelzett járandóságokból így történik meg, a nyugdíj-

¹ Erre a szuperlativusra semmi szükség nincs. De hát ez már némely embernek olyan szokása, amelyről lemondani nem tud. Pedig a határozat ereje nem az okvetetlenül-től függ . . .

intézetnek, mint ilyennek érdekében az ellen nem akarunk kifogást tenni. Látjuk, hogy abból a dilemmából, amelybe a konvent a vonatkozó miniszteri rendeletek és a nyugdíjintézeti ügyrend zavaros, egymásnak ellentmondó intézkedései következtében jutott, csakis így menekül ki. Azonban azt már perhorreskáljuk, hogy a konvent ennél tovább megy. Intézkedést kér az egyházkerületektől, hogy az esperes a korpótlék- és kongrua-nyugtákat láttamozza, a nyugtákon a levonandó tartozás legyen kimutatva, vagy a kifizetés megtörténte igazolva legyen!! Mennyi téves intézkedés egy rakáson!! Hát mit gondol a magas konvent: honnan, hova kell ekkor azoknak a nyugtáknak vándorolni? Mikorra végzik be felévenként vándor újokat? Aztán az a kongrua- és korpótlék-nyugta egyáltalán nem hátraléktartozás vagy folyótartozás számontartásának a lapja. Az okmány, mely a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz felterjesztendő számadások tételeit igazolja. Hogyan lehet így összezavarni a kérdést? Ezen a nyomon fel lehetne jegyezni a nyugtán azt is, hogy az adót mikor fizette be valaki, vagy szolgáját mikor fogadta s minő fizetésre? Hogy még furesábbat is ne mondjunk. Teljesen megbízunk egyházkerületünk bölcsességében, hogy ilyen lehetetlen intézkedést nem fog tenni. Egyházkerületünkben kialakult a teljesen célhoz vezető eljárás. Ettől eltérni nem tanácsos, mert annak a járandóságra jogosult lelkészek adnák meg az árát a pénz kézhezjutásának erős késedelme rendjén. Mi bámuljuk, hogy: hogy is lehet ilyen impraktikus intézkedést kívánni? De hát nem első s fájdalom, nem is az utolsó következménye ez annak, hogy amit egyik-másik referens a bizottságoknak bead: azt a konvent sokszor a szükséges körültekintés nélkül készpénznek veszi. A referens uraktól pedig, akik között a lelkészi elem csak egy példánnyal sincs képviselve, könnyen kitélik, ha egyéb szempontból nem, hát a bürokratikus hatalom terjesztése szempontjából is, hogy ilyen furesa javaslattal állanak elő.

— **A szatmári ref. egyházmegye közgyűlését** a szokottnál korábban mint máskor, március 23-án tartotta Szatmárnémetiben. Világiak kevesen, lelkészek közepes számban voltak jelen. S bár 50-nél több tárgya volt a gyűlésnek, a tárgysorozattal hamarosan végeztünk. Különösebb vita csak a győrtelekiek ügyeinél volt. Érdekes tárgya volt a gyűlésnek a szavazatbontó bizottság jelentése a lelkészi tanácsbíró választásáról. Azonban a megválasztott Szarka Károly vetési lelkész felesketése elmaradt, mivel betegsége miatt a gyűlésen nem jelenhetett meg. Az esperes időszaki jelentésének tárgyalása kapcsán az egyházaknak csaknem $\frac{2}{3}$ -a birságolás terhe alatt köteleztetett a folyó évi költségvetés sürgős beadására, 3 egyház pedig a hadbavonult tanítók fizetésének fontos és esonkítatlan kiszolgáltatására; a hevesnagykunsági egyházmegye gondnokságának: Horthy Szabolesnak hősi halála felett fájdalmas részvét nyilvánított s az alapító levelek tárgyalása az őszi gyűlésre halasztott stb. Felesküdt 3 tanító. Számvevőszéknek ismét sok dolga akadt. A számadók közül többen sehogy se tudtak a megszabott rendhez alkalmazkodni s minél több okot szolgáltatnak felvilágosítások kérésére, annál idegesebb modorban feleltek a kérdezősködésekre. Am azért lassan mégis csak haladunk. A tanügy terén semmi nagyobb szabású esemény. Több helyen tanító hadbavonulása miatt a tanítás szünetel. Említést érdemel Majoros András botpaládi tanító beadványa, melyben sürgeti, hogy a történelem tanításánál a protestáns szellem jobban

domboríttassék ki, továbbá, hogy a hit- és erkölestan a 6-ik osztályból tétessék át az 5-ikbe s a történelem az 5-ikből a 6-ikba. A beadvány tanulmányozás és jelentéstétel végett egy bizottságnak adatott ki. Belhivatalnoki fizetések, kölcsönvételek, egyezségek, földbérleti ügyek tárgyalása után a gyűlés tagjai a Hymnus éneklésével oszoltak el s az esperes által ékes szavakban kifejezett hő óhajtással szívök mélyén, vajha mire az őszi gyűlés ideje elérkezik, szünnének meg a háború iszonyatosságai s diadalmas békekötés áldásáért adhatnánk halát a nagy Világkormányzónak. Birósági ügy volt 5, közülök 1 fegyelmi ügy. T. Bécs, 1915 március 26. G. Szabó Mihály, egyházmegyei aljegyző.

— **A gyulai új református temető megnyitása.** A gyulai református Egyháztanács folyó évi február hó 7-én tartott ülésén Dombi Lajos lelkész elnöklete alatt Csizsár Sámuel kántor indítványára elhatározta, hogy az új református temetőt a legközelebbi református katonai temetésekor megnyitja. Evégből a temetkezési hely kijelölésére a maga kebeléből egy bizottságot küldött ki az Egyháztanács. A kiküldött bizottság áthatva a mostani világtörténelmi idők fontosságától, a legszebb helyet jelölte meg az új temetőben a hazáért meghalt hősök nyugvóhelyéül, hogy hirdessék e vitéz hősök néma sírhalmukkal is a későbbi kornak a törhetetlen hazaszeregetet, elomló poraikkal tegyék szentté e drága magyar földet. Április hó 1-én Szabó Ferenc közkatona, városunk fiának temetésével az új temető megnyitása tényleg megtörtént. Balogh Mátyás segéd lelkész, Csizsár Sámuel kántor, Krasznai István gondnok, Csolnaki Lajos, id. Csordás Ferenc, Dalmadi István, ifj. K. Gombkötő István, Kertész Sándor, Kiss Mihály, Nádházi András, id. Pikó István, id. Tar András, Ötvös János presbyterek és szép számú közönség jelenlétében a XC. zsoltár első verse, majd a Hymnus elénekzése után lebocsátották a halottat a sírba. Ekkor Balogh Mátyás s. lelkész megnyitó beszéddel és imádsággal Istennek áldását kéri az új temetőre, mely majd a benne nyugvóknak csendes pihenést ad. A beszéd után könnyekig megható volt az a jelenet, midőn a gyülekezet a föld dübörgése között elénekelte: Nincs már szívem félelmére, Nézni sírom fenekére és Hazádnak rendületlenül légy hive óh magyar! Bölcsöd ez, majdan sírod is, mely ápol s eltakar...

— **A református diakoniszta-otthon és kórháza részére újabban adakoztak:** Vass Antal tábori lelkész: 100 K. Dr. Léway József tábori orvos: 10 K. Léway Imre tanító (Hajduböszörmény): 4 K. Gróf Degenfeld Gusztávné (Téglás): 400 K, gyümölcs. Kiss Sándorné: 2 K, élelmiszer. Zih Sándor lelkész: könyvek. Huszár Gáborné: élelmiszer, csokoládé. Özv. Székely Jánosné: élelmiszer. Tóth Bözsike és Mancika: csokoládé. Kiss Józsefné: élelmiszer, bor, szivar, 2 párna, 4 huzat. Deák István: élelmiszer. Lajos Istyánné és Hirschfeld Tiborné: élelmiszer, gyümölcs. Kántor Ida: gyümölcs. Ókröss Mariska: csokoládé. Karácsony Imre ref. lelkész gyűjtése (Földes): 24 párna, 3 huzat, 14 paplan, 6 takaró, 14 paplan lepedő, 36 alsó lepedő. Takács Ferencné gyűjtése (Szaniszló): 3 párna s huzatok, 1 dunyha, 1 paplan, 38 törülköző, kötöző ruhák, ággy- és paplan lepedők. Dr. Baltazár Dezsőné: élelmiszer, 9 drb. fehérnemű. Nagy Janka: csokoládé. Orszó Lőrinc: élelmiszer, gyümölcs. Oláh Józsefné: gyümölcs, befőtt. Tóth Erzsike: narancs. Uray Sándor: könyvek. Lajosy Béláné: 6 teás csésze. Koppányi Istvánné: kötöző ruhák. Sze-

deczky Gizella testvér: fali bibliai mondások. Harmathy antiquarium: könyvek, folyóiratok.

— **Az ügyrend ellenmondása.** Egyházi sajtónkban aligha részesült valaha annyi megtámadásban tervezet, mint az országos református lelkészi nyugdíj- és gyámintézet ügyrendjének tervezete egy pár évvel ezelőtt. Túlhajtott szigorúságok, hatalmi túlkapásokra való kísérlet, célszerűtlenség, méltatlanság s a jó ég győzné most már felsorolni, micsoda fogyatkozások kerültek leleplezés alá. A sajtón kívül az egyházkerületek is dörgedelmes tiltakozásokkal léptek fel a tervezet ellen. Erre aztán a szövegező közegek mérsékelt hátrálót fűjtak s az ügyrend sok részben átdolgozott alakban került az 1913-ik évi tavaszi konvenciós ülés elé. A közvetlen tárgyalás alá bocsátással azonban újabb hiba volt követve. Az átgyúrt szöveget ismét közölni kellett volna az egyházkerületekkel, mert amint a következő megmutatta, maradt abban fogyatkozás az átdolgozás után is bőven. Már magában az anyagban a felölélésebe is fogalomzavar csúszott be, amikor egy ügyrendbe olyan cikkelyek vonattak be, amelyek egy intézmény alapszabályba való természetének vonalait érintik és így nem ügyrendbe valók. Ezenkívül kiáltó ellenmondás áll fenn a 39. és 93. §. között. E miatt az egyházmegyei nyugdíjintézeti bizottságok és a végrehajtó bizottság közt nézeteltérések merültek fel, amikor a végrehajtó bizottság hatáskörét túllépve *utasításokat*, rendeleteket intéz (quasi ukázokat!) az e. m. nyugdíjintézeti bizottsághoz, a helyett, hogy az elentmondások megszüntetésének módját keresse. Mert a végrehajtó bizottság végtére is nem felettes hatósága az e. m. nyugdíj bizottságnak s ezt kérjük jól megjegyezni egyszersmindenkorra. A debreceni egyházmegyei nyugdíjintézeti bizottsága megeléglően a kellemetlenkedéseket, az egyházmegyei közgyűlés előtt a visszás helyzetet, a §§-ok ellenmondását feltárta. Az egyházmegyei közgyűlés aztán az egyházkerületi közgyűlés útján keresi a baj orvoslását. Szinte kár, hogy az ügyrend egyéb fogyatékeire nem történt rámutatás. De hát majd rá kerülhet még a sor ezekre is.

— **(Beküldetett.)** Kinos feltűnést keltett egyházkerületünkben az egyházkerületi bíróság 1914. évi 446. sz. a. foglalt s a szamosújlaki tanító ügyében hozott ítéletének a jegyzőkönyvben közölt eredménye, mely a Tanítók Lapja múlt évi 28. számában „nagy tévedés” kíméletes címe alatt volt ismertetve, s melyért egyházkerületünk egyházi főjegyzője a Debreceni Protestáns Lapban a felelősséget férfiasan elhárította magától. Érdeklődéssel várjuk, hogy micsoda módot talál a közelebről tartandó egyházkerületi bíróság a hallatlan jegyzőkönyvezési tévedés reparálására? Várjuk, hogy az egyházkerületi bíróság által rehabilitált szegény tanító azért a kálváriáért, melyet át kellett szenvednie, minő elégtételeit kap? s azt is várjuk, hogy a tévedés elkövetője vonja le a természetes konzekvenciát... Vederemo! Szatmármegyei.

— **Józsa Gábor.** Mély részvétellel vettük a gyászos hírt, hogy Margita mellett fekvő tóti-i ref. egyház lelkésze Józsa Gábor életének 68-ik. özvegyiségének 2-ik évében folyó hó 8-án rövid szenvedés után elhunyt. A megboldogultat, mint szelíd-lelkű, családja javáért Luzgón munkálkodó férfit ismerjük. Előbb Pósalakon szolgált hosszas ideig, ahol ugyan csak kemény harcot kellett vívnia az ott nagy mértékben elterjedt baptizmus ellen. Mintegy tíz éve foglalta el a

nem kevesebb küzdelemmel járó terhes tóti-i lelkeszi állást. Temetése f. hó 11-én volt úgy a helybeliek, mint a vidékiek nagy részvéte mellett. Egyháznak hű fia volt. Legyen csendes siri álma s áldott emlékezete!

— **Az egyházkerületi pénztár 1914. évi számai dása.** A nevezett számadás szerint az egyházkerület-pénztárban 1914. évben 2296 bevételi és 2464 összevont kiadási napló-tétel fordult elő. A bevétel összege (forgalmi szám) 5.180.638 K 18 f, a kiadás 514.421 K 34 f. Forgalmi maradvány 36.216 K 84 f. Érték-bevétel 4.367.717 K 30 f, érték-kiadás 2.011.912 K 36 f, érték-maradvány 2.355.804 K 94 f. A jövedelem költség-eredmény az immár 46 csoportra szaporodott pénztári alapnál 40 csoport gazdálkodásában 146,277 K 98 f jövedelem többletet mutat; hat csoportnal 95,474 K 47 f jövedelemhiány állott be, amit jórészt két jelentős vagyoni pénztárnál az idézett elő, hogy az egyik 30.000, a másik 50.000 korona alapítványi tőkét fizetett ki, amazt a kálvineum, emezi a máramarosszigeti jogakadémia segélyezésére. A mostoha gazdasági állapotok ellenére a számadásban jelentkező eredmény megnyugtatónak ismerhető, bár a kamathátralék a rendes, átlagos évi hátralék-összegnek kétszeresére emelkedett. A nagy pontossággal összeállított számadást a számvevő távollétében a főt. püspök úr titkára vizsgálta meg a legapróbb részletekig, napokra terjedő buzgó munkálkodással. Javaslat alapján az egyházkerületi pénzügyi bizottság is felmentésre ajánlja a számadókat az egyházkerületi közgyűlésnek a számadás terhe alól.

— **Debreceni „Katoná-Otthon“.** Igazán nem lehet eleget írni erről a derék, minden tekintetben bevált intézményről, amely első sorban dr. Baltazár Dezső püspökünk nemes szívének, másod sorban dr. Ferenczy Gyula egyet. tanár fáradhatatlan tevékenységének köszönhető. E sorok írója a napokban látogatta meg e kedves otthont s mindarról, amit ott látott és hallott, a legnagyobb elragadtatás hangján írhat csak. A mai zürzavaros világban valódi oázis ez a hely a mi derék, hazánkat védő katonáinknak. Megható a kép, mindjárt az első teremben, amint a katonák a messze, távolban lakó hozzátartozóiknak levelező-lapot írnak s közben az elhagyott otthonra gondolkodnak. A napokban fogyott el a 10,000-ik levelező-lap. A nézőterem, amint belépünk csaknem tele volt, mivel a színpadon éppen a katonazenekar játszott. Fent az erkélyen hosszú asztalok mellett katonák ülnek egy-egy csésze tea mellett. A testvériesülésnek megható példáját látja itt az ember. Magyar, német, oláh, cseh, tót katoná békességben megférnek egymás mellett. Itt nincsen nemzeti kérdés, de felekezeti sem, mivel — bár az Otthon vezetősége református férfiakból áll — semmiféle felekezeti propagandára nem használják fel ezen Otthon. Midőn a katonazenekar a szebbnél-szebb magyar dalok után reá zendít a „Wacht am Rhein“-re, német testvéreink szemében kigyúl a tűz, arcukat a lelkesedés pírja önti el, tekintetök azt a gondolatot fejezi ki: egy nemzet van a világon, amely igazán megérti őket: a magyar. Nem tudunk elég hálával gondolni e helyen dr. Ferenczy Gyuláné úrnőre, aki

igazi keresztyéni feláldozással és buzgalommal intézkedik a katonák részére adandó tea kiszolgáltatásáról. Keresztyén és magyar lelkület nyilatkozik meg az ő önzetlen buzgólkodásában. Mindaz, amit láttunk, annyira elragadta velünk levő barátunkat *Sarka Béla* rétközberenesi lelkeszt, hogy azonnal 10 koronát adott egyházközsége nevében, a katonai otthon javára. Fogadja e helyen is köszönetünket. De fogadják a józsai atyafiak is, akiknek nagylelkűségét a következő levél illusztrálja a legjobban: Nagytiszteletű szerkesztő úr! Gyűjő-íveken a „Katoná-Otthon“ javára a következő kegyes adományok történtek Józsan: dr. Nagy Mihály 10 kor., Szarvas József 10 kor., Lajter Ádám 10 kor., özv. Miklós Ferenczné 5 kor., Berecz József 10 kor., Szabó János 5 kor., Smiák János 3 kor., Pávai Gábor 3 kor., Némethi János 2 kor., Jónás Márton 2 kor., András Istvánné 2 kor., id. Biró István 2 kor., Molnár Györgyné 2 kor., Berecz János 2 kor., Burai Bálint 2 kor., Poroszlai Vilmos 2 kor., Biró Mihály 2 kor., Sári Márton 1 kor. 40 fill., Nagy Gáborné 1 kor. 20 fill., Karla Ödön 1 kor., Nagy István 1 kor., Sipos János 1 kor., Bodnár András 1 korona, Makai Sándor 1 kor., R. Nagy Lajos 1 kor., Vincze Sándor 1 kor., Izrael Jenő 1 kor., Illyés Sándor 1 kor., Márki Lajosné 1 kor., Takács János 1 kor., Vas Józsefné 1 kor., Tóth János 1 kor., Molnár Mária 1 kor., Jónás Imre 1 kor., Katonka István 1 kor., Gál Márton 1 kor., Varga Sándor 1 kor., Szilágyi Imre 1 kor., Szabó Bálint 1 kor., Kövér Imréné 1 kor., Dikman Mór 1 korona, ifj. Horváth János 1 kor., Tóth Gábor 1 kor., Barati József 1 kor., Tóth Imre 1 kor., Szabó Sándor 1 kor., Koroknai János 1 kor., Nagy János 1 kor., Új Bálint 1 kor., Tacsai Imréné 1 kor., Győri István 1 kor., Simon Sándor 1 kor., Simon Jánosné 1 kor., ifj. Andirkó Sándorné 1 kor., Kis István 1 kor., Nádas Jánosné 1 kor., Erdődi Sándor 1 kor., Tóth György 1 kor., Szakál Sándor 1 kor., Nagy Imre 1 kor., Szabó Györgyné 1 kor., Andirkó Imréné 1 kor., Dalmi Mihály 1 korona, özv. Bagosi Sándorné 1 kor., özv. Nagy Sámuelné 1 korona. Egy koronán aluli adományokkal együtt 152 korona 99 fillér. Legyen Istennek áldása a jó szívu adakozókon. Felsőjózsa, 1915 márczius 30. Alázatos szolgálja Karla Ödön, ref. lelkeszt.

— **Karcagon** ünnep másodnapján, — mint már jeleztük volt — hétfőn, este 6 órától kezdődőleg az átutazó sebesült katonák megvendégelésére létesült vasúti konyha javára a városháza közgyűlési termében felolvasó estélyt rendeztek, melyen Karcag város férfi és női közönsége kor- és rangkülönbség nélkül nagy számmal megjelent. A zsúfolásig telt teremben a következő műsorszámokkal folyt le az estély: 1. „Isten áldd meg a magyart!“ — harmónium vezetéssel énekelte az egész közönség. — 2. Megnyitó beszéd: Kónya Gábor ref. s. lelkeszt. 3. „A magyar néphez“. Alkalmi költemény. Írta Vargha Tamás, előadta Dobray János ipartestületi jegyző. 4. „A mi hasvétünk“. Felolvasta Zelovics Dezső ügyvédjelölt. 5. „A jászkunok főispája“. Írta és szavalta Nádasdy József állomásfelügyelő. (Legközelebb lapunkban megjelenik.) 6. Alkalmi szónoklat. Keresztesi Károly tiszaszentimrei ref. lelkeszt. 7. Alkalmi énekek karcagi szerzőktől. Harmonium kísérettel előadta Szabó Sándor anyakönyvezető. 8. „A háború és a magyar nemzeti eszme“. Felolvasta Nyitrai Pál dr. orvos. 9. „Halál vagy

élet?“. Alkalmi költemény. Írta: Vargha Gyuláné, előadta Bezdédi Kis Sándor nyilvántartó. 10. Záró beszéd: Török Vince ref. lelkész. 11. „Hazádnak rendületlenül.“ harmonium vezetéssel énekelte az egész közönség. Belepti díj tetszés szerenti volt s begyűlt 138 K 25 f. E társadalmi tevékenységben a kálvinista papok, tanárok s tanítók odaadó tevékenységgel szerepeltek, általában — mint ahogy illik is Karcagon! — a kálvinista értelmiség és a kálvinista nép vezettek. Ezen az egy estén is három kálvinista papi ember szerepelt egyszerre. Csak előre a megkezdett úton! Meg kell mozgatnunk az allódi városok hatalmas tömegét!

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.

Munkatársak: dr. Veress István, dr. Varga Zsigmond

1923—1915. sz.

Pályázat

a nagyszalontai egyházmegye területén levő várasfenesi lelkészi állomásra, mely a lelkésznek más egyházba történt megválasztása által jött üresedésbe.

Javadalma díjével szerint:

1. a) Párber megváltás	104 K
b) Buza megváltás	748 „
c) Csöves tengeri megváltás	160 „
d) Tüzifa megváltás	720 „
e) Szolgálmány megváltás	88 „
	<hr/>
	1820 K
2. 12 kat. h. szántó hasznobére	288 K
3. 3 kat. h. legelő hasznobére	30 „
4. Közös erdőből $\frac{16}{501}$ rész	— „
5. Közös legelőből $\frac{16}{50}$ rész	— „
6. Temető füve	30 „
7. Stola és kiadványok	150 „
8. Lakás 1605 □-öl	— „
	<hr/>
összesen:	2318 K

A 2. 3. pont alatti ingatlanok adóját és közterheit a lelkész fizeti.

Az utód elődjének 77 K 20 fill. értékelt fák ültetéséből eredő beruházást állásának elfoglalása után három hónap alatt megtéríteni tartozik.

Kongruája: 386 K 98 fill.

Az állást a megválasztott lelkész a választás jogerőre emelkedése után azonnal, de legkésőbb egy hónapon belül köteles elfoglalni.

A pályázati kérvényeket az e. t. II. 16. §-ban megszabott mellékletekkel felszerelve a nagyszalontai egyházmegye espereséhez, Böszörményi Lajoshoz — Nagyszalonta — 1915. évi május hó 10-ik napjáig lehet beküldeni.

Debrecen, 1915 április 14

Dr. Baltazár Dezső
püspök.

Ragályok ellen

most igen alaposan kell védekeznünk, mert kolera, vörheny, kanyaró, tífus, himlő és egyéb ragályos betegségek a háboru után fokozottabb erővel lépnek fel, mint más időkben, miért is szükséges, hogy minden háztartásban egy megbízható fertőtlenítő szer kéznél legyen. A jelenkor legmegbízhatóbb fertőtlenítő szere a

LYSOFORM

szagtalan, nem mérgező, olcsó és eredeti üvegekben **90 fillérért** minden gyógyszerárban és drogériában kapható. Hatása gyors és biztos, miért is az összes orvosok betegágyak fertőtlenítésére, antiseptikus kötözéseknél (sebekre és daganatokra), kéz- és arcosásra és ragályok elhárítására stb. mindenkor ajánlják.

Lysoform-szappan

finom; gyenge pipereszappan, 1% lysoformot tartalmaz és antiseptikus hatása. Alkalmazható a legkényesebb bőrre is; szépíti, megpuhítja és illatosítja a bőrt. Egy kísérlet és Ön a jövőben kizárólag ezen szappant fogja használni.

Ára: 1 korona 20 fillér.

Fodormenta-Lysoform

erősen antiseptikus hatása szájviz. Szájbüzt rögtön és nyomtalanul eltünteti és a fogakat konzerválja. Használható továbbá orvosi utasítás szerint toroklobnál, gégebántalmaknál és nátha esetén gurgulázásra. Néhány csepp elegendő egy fél pohár vízre.

Eredeti üvege 1 korona 60 fillér.

Az összes lysoformkészítmények kaphatók minden gyógyszerárban, drogériában. Kivánatra bárkinek ingyen és bérmentve megküldjük az **Egészség és fertőtlenítés** című érdekes könyvet.

DR. KELETI és MURÁNYI
vegyészeti gyára Ujpesten

Egyházak,

iskolák, hivatalok, takarékpénztárak és magánfelek részére

gummi- és réz-

bélyegzőket

gyorsan és olcsón készít

ELSŐ DEBRECZENI BÉLYEGZŐGYÁR

Simonffy-u. 5. — Telefon 653.

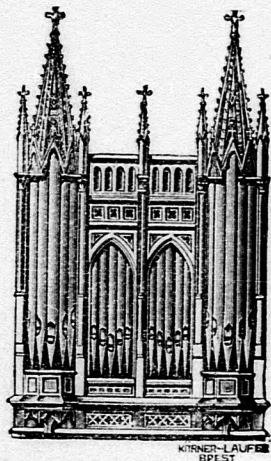

NYOMTATVÁNYOKAT

SAKSZERŰ ÉS IZLÉSES KIVITELBEN SZÁLLIT.

HERCZEG HENRIK KÖNYV- ÉS MŰNYOMDA VÁLLALATA o o o o
DEBRECZEN, SIMONFFY-UTCZA 5.

Csak első
díjakkal
kitüntetve.

Alapított
1907-ben.

A pécsi
országos
kiállításon
állami
aranyérem-
mel kitün-
tetve.

Alapított
1897-ben.

Angster József és Fia

Pécs.

Orgona- és harmoniumgyár

A budapesti bazilika nagy orgonájának építője. Ajánljai kitünő hang- és erős szerkezetű légnyomatu és elektromos berendezésű

Orgonáikat

a legjutányosabb árak mellett, művészi kiviteiben. — Raktáron kitünő hangu

HÁRMONIUMOK minden nagyságban

Elektromos fújtató készülékek.

Arjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

NOVOTNY ANTAL FIA

harangöntőde és vasharanglábgyár
Temesvár, Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hegedűéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb han-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgos harang hangban egyenlő 461 kgos régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákat, régi harangok lyet nekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványoka. Költségvetések és képes áriapok díjmentesen szolgálhatnak — Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagyéremmel kitüntetve.

Király balzsam

Köszvény és csusz ellen.

Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer ugy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. Király-balzsam készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert ugy belsőleg, mint külsőleg kitünő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legiobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják köszvénynél csuznál továbbá meghülekéknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szávizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanításra 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 5 fill. Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem használ mást csak a **Hajdusági pedrőt!!** híres mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobozt 2 K. 15 filléért. 6 dobozt 3 K. 65 filléért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszarvu“ gyógyszer-tára a hol mindnn bel- és külföldi gyógyszerkülönlegességek erdleti árakban szerezhetők be.

ORGONA !!

Nagyváradon, fő-utca 54/15.

ÚJ ORGONÁKAT

készíték a legújabb pneumatikus csőrendszert szerint, golós-ládával. Biztos működéséért még a legnedvesebb templomban is kezeskedem.

ORGONÁIM az elképzelhető könnyedségű játszás-móddal bírnak és mindamellett az egyes sípok a leggyorsabb játszás mellett is precízen azonnal megszólalnak.

Biválalok továbbá

régi orgonákat
átalakítás, javítás és hangolás a legjutányosabb árban.

ORSZÁGH ANTAL

orgona készítő.

Löfkovits Arthur

óras, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u.

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok, kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Alapított 1840.

Alapított 1840.

Hönig Frigyes

gőzüzemre berendezett harang és
ércöntődjé, szivattyúgyár

ARAD, RÁKÓCZI-UTCA 11—28. SZÁM.

Ajánlja cs. és kir. szabadalmazott harangjait, melyekkel bármely más haranggal szemben egy azon hang előállításánál 3—46% súly és ármegtakarítás éretik el. Kitűnő jó hang és tartóságaért több évi jótállás.

Legkedvezőbb fizetési feltételek.

Forgatható és igen könnyen lódítható vas harang felszerelések, melyekkel egy ember több harangot húzhat és tűzmentes vas-árványokkal. Régi harangoknak vas-szerelésre ala kítását, avagy azoknak esekély fölülfizetés mellett új harangokkal való felszerelését.

Képes arlapok és költségvetések kívánatra
ingyen és bementve küldetnek.

1890-ben a legnagyobb állami éremmel kitüntetve.

ORGONA !!

Nagyvaradon, fő-utca 51/15.

ÚJ ORGONÁKAT

készíték a legújabb pneumatikus csőrend-
szer szerint, golós-ládával. Biztos műkö-
déséért még a legnedvesebb templom-
ban is kezeskedem.

ORGONÁIM az elképzelhető könnyed-
ségű játszás-móddal birnak és mindamel-
lett az egyes sipok a leggyorsabb játszás
mellett is precízen azonnal megszólalnak.

Riválalok továbbá

régi orgonákat
átalakítás, javítás és hangolás a leg-
jutányosabb árban.

ORSZÁGH ANTAL

orgona készítő.

Alapított 1840.

Alapított 1840.

Hönig Frigyes

gőzüzemre berendezett harang és
ércöntője, szivattyúgyár

ARAD, RÁKOCZI-UTCA 11—28. SZÁM.

Ajánlja cs. és kir. szabadal-
mazott harangjait, melyek-
kel bármely más haranggal
szemben egy azon hang elő-
állításánál 3—46% súly és
ármegtakarítás éretik el.
Kitűnő jó hang és tartós-
ságáért több évi jótállás.

Legkedvezőbb fizetési fel-
tételek.

Forgatható és igen könnyen
lódítható vas harang felszerelések, melyekkel
egy ember több harangot huzhat és tűzmentes vas-
árványokkal. Régi harangoknak vas-szerelésre
ala kítását, avagy azoknak csekély fölülfizetés
mellett új harangokkal való felszerelését.

Képes árlapok és költségvetések kívánatra
ingyen és bérmentve állnak.

1890-ben a legnagyobb állami éremmel kitüntetve.

Löfkovits Arthur

óras, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u.

Egyházi készletek, keresztelő edé-
nyek, urasztali poharak, tányérok,
kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

A református egyházak szállítója.